

بیت العدل اعظم

دارالانشاء

۲۷ آوریل ۲۰۰۳

جميع محافل روحانی ملی ملاحظه نمایند

یاران عزیز الهی

به ضمیمه سندی با عنوان "افزایش نیروی تحرک: اقدام منسجم برای رشد" که به اشاره بیت العدل اعظم توسط دارالتبلیغ بین المللی جهت انتشار در نهمین انجمن شور بین المللی روحانی تهیه شده ارسال می گردد. بیت العدل اعظم با اطمینان از این که این سند منبع ارزشمندی برای شما در مشاورات جاری با حضرات مشاورین خواهد بود، مطالعه آن را به شما توصیه می فرماید.

هر از گاهی، از بدایت نقشه چهارساله تا کنون، برای تلخیص تجارب حاصله توسط عالم بهائی در پیشرفت جریان دخول افواج مقبلین تلو اینگونه مدارک و قرار دادن آن در چارچوب هدایات صادره از بیت العدل اعظم که در مکاتیب و پیام های معهد اعلی خطاب به آحاد احباء و تشکیلات امریه منعکس است، مساعی جمیله مبذول شده است. اولین نمونه از این مدارک موسوم به "مؤسّسات آموزشی" در آوریل ۱۹۹۸ توسط بیت العدل اعظم در انجمن شور بین المللی انتشار یافت. دومین مورد تحت عنوان "مؤسّسات آموزشی و رشد سیستماتیک" با هدایت بیت العدل اعظم در فوریه ۲۰۰۰ توسط دارالتبلیغ بین المللی تهیه شد. سند فعلی را باید مورد بعدی از این نوع تلقی کرد. این سند، با استفاده از پیام ۱۷ ژانویه بیت العدل اعظم در خصوص نقشه پنج ساله به عنوان نقطه آغاز، با نمونه های مشخص و معین و با تفصیل بیشتر، دیدگاه وسیع منعکس در پیام مزبور را شرح و بسط می دهد. این مدرک نتیجه تحلیل دقیق دارالتبلیغ از هدایات بیت العدل اعظم و نیز روشها و اقداماتی است که احبای الهی در جميع نقاط عالم در تأمین مقتضیات و شرایط نقشه به کار گرفته و به مرحله اجرا در آورده اند.

با تحیات ابدع ابهی

از طرف دارالانشاء

رونوشت:

دارالتبلیغ بین المللی (با ضمیمه)

حضرات مشاورین (با ضمیمه)

افزایش نیروی تحرّک: اقدام منسجم برای رشد

سند تهیه شده توسط دارالتبلیغ بین‌المللی

آوریل ۲۰۰۳

بیت‌العدل اعظم در پیام ۱۷ ژانویه ۲۰۰۳ خطاب به بهائیان عالم، تحلیلی محکم و مستدلّ از توفیق عالم بهائی در پیشبرد جریان دخول افواج مقبلین از بدایت نقشه پنجساله عنایت فرمودند. این سند، با استفاده از پیام ۱۷ ژانویه به عنوان چارچوب جهت تفکّر بر "تجربه جمعی" ما، به مرور یادگیری که شالوده و زیربنای تجربه مزبور می‌باشد می‌پردازد و دیدگاههای جدیدی در خصوص اقدامات لازم جهت ترویج رشد سیستماتیک عرضه می‌کند. این مدرک به پنج بخش تقسیم می‌شود:

۱- دیدگاه رشد

۱-۱ طبقه‌بندی مجموعه‌های هم‌جوار

۱-۲ تثبیت اولویت‌ها

۱-۳ اقدام از طریق سلسله دروس و دوره‌ها

۱-۴ "ایجاد روحیه جرات و تهوّر"

۲- ارتقاء مجموعه‌های هم‌جوار از یک مرحله رشد به مرحله دیگر

۲-۱ فتح مناطق بکر

۲-۲ تأسیس جریان مؤسسه در مجموعه‌های در حال ظهور

۲-۳ پیشبرد مجموعه‌های برخوردار از جریان قوی مؤسسه

۲-۴ شتاب بخشیدن به توسعه و تحکیم در مجموعه‌های پیشرفته

۳- تقویت استعداد و ظرفیت تشکیلاتی

۳-۱ اداره جریان رشد

۳-۲ بررسی مجدد اقدامات اداری

۳-۳ ایجاد تسهیلات برای ابتکارات فردی

۳-۴ خدمت به تعداد کثیر

۴- تحوّل در فرهنگ جامعه بهائی

۴-۱ یادگیری و برنامه‌ریزی در بین عامّه ناس

۴-۲ حفظ نقطه تمرکز

۴-۳ اعطاء اختیارات به اعضاء عادی

۴-۴ "توجه به جامعه خارج"

۵- حرکت عالم انسانی به سوی حضرت بهاء‌الله

افزایش نیروی تحرّک: اقدام منسجم برای رشد

۱- دیدگاه رشد

در طیّ دو سال گذشته احبّاء و تشکیلات امریه در سراسر جهان مساعی خود را بر اجرای تدابیر اساسی نقشه پنجساله برای ایجاد یک فرهنگ رشد منعکس کرده‌اند. تدبیر مزبور در کمال ایجاز در یکی از پیام‌های بیت‌العدل اعظم منعکس گردید:

نقشه پنجساله ... مستلزم توجه متمرکز و مستمر بر دو حرکت اساسی است. اوّل عبارت از طیّ دوره‌های ارائه شده در مؤسّسات آموزشی به طور مداوم و یکنواخت توسط احبّاء جهت وصول به هدف توسعه منابع انسانی امر مبارک است. دوم، که قوّه محرّکه خود را از حرکت اوّل کسب می‌کند، ارتقاء مجموعه‌های هم‌جوار جغرافیایی از یک مرحله رشد به مرحله دیگر است.^(۱)

این دو حرکت در قلب تجربه یادگیری عالم بهائی قرار دارد و نقطه تمرکز این تحلیل است. اوّلین حرکت با تأسیس شبکه‌ای از مؤسّسات آموزشی در طیّ نقشه چهارساله آغاز شد. دومین حرکت در نقشه پنجساله، زمانی که جوامع ملّی، در عکس‌العمل نسبت به هدایت بیت‌العدل اعظم، شروع به تهیه نقشه اقالیم خود و تقسیم آنها به مجموعه‌های هم‌جوار جغرافیایی نمودند.

محافل روحانی ملّی ... با سهولت نسبی به آسانی توانستند مناطق تحت اشراف خود را به نواحی کوچکتری که دارای جوامع امری نزدیک یکدیگرند تقسیم کنند که "مجموعه‌های هم‌جوار" (Clusters) نامیده می‌شوند. ضوابطی که برای این تقسیم‌بندی در نظر گرفته شد صرفاً جغرافیایی و اجتماعی بود و به قوت و ضعف جوامع بهائی ارتباطی نداشت.^(۲)

بیت‌العدل اعظم در پیام رضوان ۲۰۰۲ توضیح دادند که اقدام برای مجموعه‌بندی و طبقه‌بندی به تشکیلات دیدگاه و بینشی نسبت به رشد سیستماتیک بخشیده است، "این تقسیم‌بندی ... اجرای طرح توسعه و تحکیمی منظم را ممکن می‌سازد."^(۳)

۱-۱ طبقه‌بندی مجموعه‌های هم‌جوار

با تصدیق این نکته که در برخی موارد مرزهای مجموعه‌ها تنها "تقریبی منطقی"^(۴) است، که با کسب تجربه، جرح و تعدیل خواهد شد، محافل روحانی ملّی مجموعه‌های هم‌جوار را طبق مراحل وسیع توسعه امر مبارک، آنگونه که در پیام ۹ ژانویه ۲۰۰۱ بیت‌العدل اعظم تشریح شده، طبقه‌بندی کردند. بیت‌العدل اعظم در این رابطه بر نکته زیر تأکید فرموده‌اند:

قرار دادن یک مجموعه در طبقه‌ای مخصوص، نباید به منزله ارزیابی وضعیت آن ناحیه تلقی گردد، بلکه میزان توانائی مجموعه مزبور را برای توسعه و پیشرفت مشخص می‌سازد تا بتوان روشهای مناسبی برای پیشرفت آن مجموعه اتخاذ نمود.^(۵)

برای پیشبرد سیستماتیک جریان رشد، محافل روحانی و شوراهای ناحیه‌ای بهائی اقدام به تعیین معیارهایی نمودند که بر اساس آنها بتوان تعیین نمود چه زمان یک مجموعه از یک طبقه به طبقه دیگر ارتقاء می‌یابد. در برخی موارد چنین معیارهایی با تعیین اهداف متعدّد بیان شده، در حالی که در موارد دیگر توصیفی کیفی اتخاذ شده است. تعریف معیارهای حداقلی برای هر طبقه جریانی است که اساساً با کسب تجربه حاصل می‌شود. معهد اعلی در پیام ۱۷ ژانویه ۲۰۰۳ بر اهمیت این اقدام تأکید فرمودند:

... کار ایجاد ضوابطی دقیق‌تر برای طبقه‌بندی مجموعه‌ها مشکلی است که مؤسسات امری همچنان سرگرم‌آند... ضوابط خشک و انعطاف‌ناپذیر مانع سودمندی این طرح می‌گردد. اما داشتن یک طرح روشن و عملی برای ارزیابی امریست اساسی.^(۶)

در هر نقطه‌ای که شوراهای ناحیه‌ای وجود داشته باشند، عموماً برای تعیین طبقه‌بندی جاری مجموعه‌ها در نواحی تحت اشراف خود در بهترین موقف قرار دارند. اعضاء هیأت معاونت و مؤسسات در سطح مجموعه نیز می‌توانند مشارکتی حیاتی داشته باشند. بنا به بیان بیت‌العدل اعظم، "دو معیار در این ارزیابی دارای اهمیت خاص است":

یکی میزان توانایی نیروی انسانی که توسط مؤسسات کارآموزی برای توسعه و تحکیم امر الهی در هر مجموعه آماده می‌شود و دیگری میزان توانایی مؤسسات امری برای به کار گرفتن منابع مزبور در میدان خدمت.^(۷)

آنچه که از اهمیت اساسی برخوردار می‌باشد این است که تشکیلات در فواصل معین و منظم به ارزیابی پیشرفت حاصله در یک مجموعه بپردازند تا "روشهای مناسبی برای پیشرفت آن مجموعه"^(۸) به کار گرفته شود. هر زمان که ایجاب نماید، طبقه‌بندی یک مجموعه تغییر می‌کند و اولویت‌های جدید تعیین می‌گردد.

۲-۱- تثبیت اولویت‌ها

علاوه بر طبقه‌بندی مجموعه‌ها منطبق با ظرفیت و استعداد آنها برای رشد، تشکیلات ملی و ناحیه‌ای اولویت‌هایی را تعیین می‌کنند که مجموعه‌ها بر مبنای آن بیشتر مورد توجه و تمرکز واقع شوند. گاهی اوقات این اولویت‌ها شامل فتح معدودی مجموعه‌های بکر و پیشبرد مجموعه‌های ضعیف می‌شود، اما به طور کلی، توجه عمده به مجموعه‌های کاملاً توسعه یافته در یک کشور معطوف می‌گشت. وقتی که تشکیلات متوجه انواع تدابیری که برای پیشبرد هر یک از مجموعه‌ها لازم بود شدند، معلوم شد احسن و اولی آن است که معدودی مجموعه‌های نویدبخش که شرایط برای رشد سریع در آنجا بسیار مساعد است انتخاب شوند و بعد برای تثبیت یک برنامه فشرده رشد فعالیت گردد. راهنمایی ذیل مندرج در مکتوبی که از طرف بیت‌العدل اعظم خطاب به یکی از محافل ملیّه نوشته شده، هدایتی را برای چنین مواردی منعکس می‌سازد:

اقدام مهمی که اینک در پیش روی شما قرار دارد حصول اطمینان از این است که یک یا دو مجموعه در اتریش به سطحی برسند که بتوان برنامه‌های فشرده رشد را در آنجا اجرا کرد. این

امر، مقدّم بر کلّ، مستلزم مساعدت به مؤسسه آموزشی در آن کشور برای ارتقاء به مرحله‌ای پیشرفته‌تر است تا از ظرفیت و استعدادی برخوردار شود که تعداد قابل توجهی از افراد را در سلسله دروس و دوره‌های خود تا نقطه‌ای همراهی کند که آنها بتوانند به عنوان راهنمایان (مدرّسان^(۹)) تعلیم دیده فعالیت کنند و تعداد حلقه‌های مطالعاتی در مجموعه‌های منتخب را تزیید بخشند. با توجه به استعداد و پذیرشی که در گذشته توسط برخی از گروه‌های اقلیت در اتریش نشان داده شده ... شما در انتخاب حدّ اقلّ یک مجموعه با تعداد کثیری از چنین نفوس، البته به نحو مطلوب عمل خواهید کرد.^(۱۰)

و در مکتوبی خطاب به یک محفل روحانی ملّی دیگر، بیت‌العدل اعظم نیاز به توجه و تمرکز بر معدودی مناطق پیشرفته را که دارای استعداد بالقوه زیادی هستند، تشریح فرمودند:

شما، با مشورت با شوراها و مشاورین، چند منطقه کوچک جغرافیایی را تعیین کرده‌اید که در آنها جوامع محلی با استفاده از جریان قوی مؤسسه آموزشی در حال کسب توان و قوه لازم هستند. از آنجا که سال دوم نقشه به سرعت نزدیک می‌شود، بیت‌العدل اعظم امیدوارند، در صورتی که این کار قبلاً انجام نشده باشد، دو یا سه مورد از این مجموعه‌ها برای عطف توجه در ماههای آینده انتخاب شوند تا به زودی به نقطه‌ای برسند که بتوان استقرار برنامه فشرده رشد در هر یک از آنها را مدّ نظر قرار داد.^(۱۱)

۳-۱ اقدام از طریق سلسله دروس و دوره‌ها

بیت‌العدل اعظم در پیام ۱۷ ژانویه به بعضی تلاشهایی اشاره دارند که احباء در حال حاضر عمده به آنها مشغولند:

در حال حاضر در بیشتر کشورها سعی می‌شود که مجموعه‌هایی که برای انتقال از مرحله کنونی به مرحله بعدی حائز رُجحان نسبی هستند تشویق و ترغیب شوند. آنچه به طوری مشخص واضح گشته این است که پیشرفت در این زمینه منوط به سودمندی جریان همزمانی است که هدفش افزایش تعداد افرادیست که در هر مجموعه مراحل متوالی دوره‌های مؤسسه‌های کارآموزی را طی می‌کنند.^(۱۲)

قوه محرّکه‌ای که در دو سال گذشته به جریان مؤسسه، و بخصوص به برانگیختن احباء به طی دوره‌های متوالی مؤسسه داده شده در تمامی قارّات محسوس بود. تعداد شرکت کنندگانی که حدّ اقلّ یک دوره مؤسسه را در توالی اساسی آن طی کرده‌اند رو به افزایش است، اما بارزترین و مهم‌ترین توفیق این است که جریان فزاینده‌ای از احباء به سطوح بالاتر این دوره‌ها وارد شده‌اند. فی‌المثل، در ماه هجدهم نقشه پنجسال، بیش از ده هزار نفر از احباء کتاب ششم مؤسسه روحی را تمام کرده‌اند که این فی نفسه نشان‌دهنده پانصد درصد افزایش از آوریل ۲۰۰۱ است، و بیش از هشت هزار نفر کتاب هفتم روحی را با پایان رسانده‌اند که ذخیره مدرّسان تعلیم دیده را به میزان قابل توجهی افزایش داده است.

تدریجاً بیشتر جوامع ملی در اطراف و اکناف عالم برای دوره‌های متوالی اساسی خود برنامه آموزشی مؤسسه روحی را برگزیده‌اند، که به طور اخص در پاسخ به توسعه وسیع، در طول سالهای زیاد تدوین شده است. با توجه به تمرکز و قوایی که به پیشبرد جریان مؤسسه در جمیع جوامع ملی معطوف شده، برخی از احباء در خصوص تأکید بر تعلیم و استفاده از برنامه آموزشی متحدالشکل ابراز نگرانی کرده‌اند. در چنین اقدام وسیع و گسترده‌ای در جهت هدایت تعداد کثیری از یاران با یک برنامه آموزشی تثبیت شده، باید انتظار داشت که برخی از آحاد نفوس مطالب آموزشی را با سبک مطالعه و یادگیری خود متناسب نیابند. بیت‌العدل اعظم در عکس‌العمل نسبت به چنین شرایطی در مکتوبی که از طرف معهد اعلی خطاب به یکی از احباء مرقوم شده چنین اظهار نظر فرموده‌اند:

گزارشهای واصله از کشورهایی با سوابق مختلف حاکی از آن است که بسیاری از جوامع ملی بهائی که از کتابهای مؤسسه روحی استفاده کرده‌اند آنها را بسیار مؤثر و مفید یافته‌اند. طبیعی است که هر برنامه آموزشی مورد نظر برای همه جالب نخواهد بود و برخی از نفوس مایل به شرکت در کلاسهای مربوط به آن نخواهند بود. ... معهدا، در کشور شما برای عرضه دوره‌های آموزشی به احباء گزینشی توسط مؤسسات آموزشی در قالب نقشه‌های آنها جهت پیشبرد جریان دخول افواج مقبلین به عمل آمده است. بیت‌العدل اعظم در مکتوب شما مشاهده نمودند که به این تصمیم احترام می‌گذارید و میل ندارید ارزیابی شخصی شما از این برنامه موجب افتراق و انشقاق گردد و از این جهت مسرور هستند.^(۱۳)

در نامه دیگری که از طرف بیت‌العدل اعظم نوشته شده، رابطه بین افراد احباء و جریان مؤسسه بیشتر توضیح داده شده است:

بیان این نکته که مؤسسه آموزشی فقط برای احبای جدید التّسجیل و نفوسی که مطالعه اندک دارند مفید می‌باشد، صحیح نیست. بسیاری از احبای کامل و عمیق، در تلاش برای مشارکت مستقیم در ترویج جریان دخول افواج مقبلین در کشورهای خود، چه به عنوان محصل و چه به عنوان معلم دوره‌های مختلف، در جریان مؤسسه شرکت دارند. آنها با چنین مشارکتی درک خود از مقتضیات رشد و نیز اقدام لازم جهت حفظ آن را افزایش داده، حقایق روحانیه‌ای را با نگاهی جدید مشاهده نموده، و مهارتها و توانائی‌های خود جهت خدمت را توسعه بخشیده‌اند. ارتباط ایشان با مؤسسه آموزشی نه تنها تداخلی با مطالعه شخصی آثار مبارکه نداشته بلکه، مطابق با استعداد و نیاز هر یک از آنها، این جریان را تقویت نموده است. اما بدیهی است چنین مشارکتی برای جمیع بهائیان، که در تحلیل نهائی، می‌توانند طریقه خدمت به امر مبارک را انتخاب کنند، شرط لازم نیست. آنچه که ضروری و اساسی می‌باشد این است که حتی کسانی که مایل نیستند در جریان مؤسسه شرکت نمایند، از آن حمایت کنند.^(۱۴)

در عین حال بیت‌العدل اعظم توضیح داده‌اند که به نفوسی که در مؤسسه تحصیل می‌کنند یا به عنوان مدرّس خدمت می‌نمایند، هیچ عنوان خاصی نباید اعطاء گردد، و نیز نباید یاران هیچ جدایی یا تمایزی مبتنی

بر مشارکت در مؤسسه احساس نمایند:

تا آنجایی که به مؤسسه آموزشی مربوط می‌شود، این انتظار کاملاً منطقی است که تکمیل بعضی از دوره‌ها، برای شرکت در برخی از دوره‌های دیگر به عنوان پیش‌شرط تعیین شود. امّا، این نظریه نباید به سایر فعالیت‌های امری شمول یابد، و بدیهی است که هیچ تمایزی بین احبّای "تعلیم‌دیده" و احبّای "تعلیم‌ندیده" یک کشور نباید قائل شد. این که برای بعضی انواع خدمات، شرایطی معین را باید در نظر گرفت، امری طبیعی است. معذک، راه مشارکت در امور امریه برای جمیع احبّاء، بدون توجه به میزان دانش و تجربه آنها، باید مفتوح باشد.^(۱۵)

جوامعی که مجذوب مواضع برنامه آموزشی نشدند بلکه توجه خود را به تعیین سیستمی به جای آن معطوف نمودند سریعتر توانستند دریابند چگونه دوره‌های خود را به نفوس بیشتری از احبّاء عرضه کنند و جریان مؤسسه را تحکیم نمایند. معهداً، از ابتدای نقشه پنجساله، احبّاء در اکثر کشورها از چند دوره اول مؤسسه فراتر نرفته بودند. معضل پیشبرد جریان مؤسسه و حفظ توجه واضح و تام که فراروی محافل روحانی ملی قرار دارد در مکتوبی که از طرف بیت‌العدل اعظم خطاب به یکی از محافل ملیّه نوشته شده آنگونه که باید توضیح داده شده است:

مساعدت به تعداد کثیری از احبّاء برای طیّ دوره‌های متوالی مؤسسه و وظیفه‌ای شاقّ و دشوار و مستلزم کار منظمّ و مدوّن با با تعداد فزاینده‌ای از مدرّسان، تشکیل و تثبیت حلقه‌های مطالعاتی، و اقداماتی برای نظارت بر پیشرفت شرکت‌کنندگان است. یاران مسئول این جریان باید دیدگاه روشنی داشته و مجاز به اجرای رسالت خود بدون ادنی پریشانی خاطر باشند.^(۱۶)

۴-۱ "ایجاد روحیه جرات و تهوّر"

در طیّ نقشه چهارساله، هدایات بیت‌العدل اعظم مؤکد بر این نکته بود که با اتمام مراحل بالاتر در توالی دوره‌ها توسط احبّاء، توانایی و استعداد خدمت آنها به امر مبارک تقویت می‌شود. این پویایی در پیام ۱۷ ژانویه تأیید شده است:

افزایش فعالیت‌های امری در سراسر جهان گواه موفقیت این دوره‌های آموزشی در ایجاد روحیه جرات و تهوّر لازم برای اقدام به انجام دادن امور است که لازمه پیشرفت در هر مجموعه است.^(۱۷)

در هیچ بیش از افزایش در حلقه‌های مطالعاتی و سایر اقدامات اساسی^(۱۸) این "افزایش فعالیت‌های امری" مشهود نبود. طبق اطلاعات واصله به مرکز جهانی بهائی، تعداد حلقه‌های مطالعاتی در سراسر عالم از ۳۶۰۰ مورد در آوریل ۲۰۰۱ به تقریباً ۹۰۰۰ مورد در اکتبر ۲۰۰۲ تراید یافت. در همین مدّت، مشارکت افراد در جلسات دعا و مناجات و نیز کلاسهای اطفال، به ترتیب به میزان ۸۰ و ۶۳ درصد افزایش یافت که بالاترین درصد افزایش در هر دو فعالیت در ممالک آسیای به ثبت رسید. عمده، این افزایش و گسترش

فعالیت‌های جامعه تجلی ابتکارات فردی توسط احبایی بود که آنچه را که با دوره‌های مؤسسه آموزشی، درونی و ذاتی خود ساخته بودند به مرحله عمل در آوردند.

۲- ارتقاء مجموعه‌های هم‌جوار از یک مرحله رشد به مرحله دیگر

۱-۲ فتح مناطق بکر

اشتیاق و ابتکار احبّاء که تازه کشف شده، در یک سطح در فتح مجموعه‌های بکر به منصفه ظهور رسیده است. اگرچه در دو سال اول نقشه پنجساله اکثر کشورها، بر پیشبرد مجموعه‌های هم‌جوار توسعه یافته به سوی برنامه‌های فشرده رشد متوجه شده‌اند، اما هر زمان که مناطق بکر به روی امر مبارک مفتوح می‌شد، تلاشی متمرکز برای نهادن شالوده و اساسی محکم و متین برای توسعه منظم و مدون مبذول می‌گردید. محافل ملیه با وقوف بر هدایت بیت‌العدل اعظم در خصوص ارزش مهاجرینی که "تجربه شرکت در برنامه‌های مؤسسه‌های آموزشی را داشته باشند"^(۱۹)، مهاجرین داخله (اعم از کوتاه‌مدت یا درازمدت) را که در مجموعه‌های غیرمفتوحه استقرار یافتند، تشویق نمودند که جریان مؤسسه را ترویج دهند. به طور کلی، با ظهور و بروز منابع انسانی، حلقه‌های مطالعاتی، در کنار جلسات دعا و بیوت تبلیغی، مظهر یک وسیله اصلی تبلیغ در این مناطق شدند. بیت‌العدل اعظم از آن به گرمی استقبال نمودند:

همانطور که امیدوار بودیم اهداف مربوط به فتح مجموعه‌های بکر توسط افرادی که در برنامه‌های مؤسسات کارآموزی شرکت کرده و معلومات و مهارت‌های لازم را کسب نموده‌اند از طریق استقرار امر الهی در نواحی جدید و تأسیس جامعه‌های نوپا به سهولت تکمیل می‌گردد.^(۲۰)

در کانادا، محفل روحانی ملی استقرار مهاجرین داخله در تمامی نه مجموعه غیرمفتوحه کشور تارضاوان ۲۰۰۲ را هدف اعلام کردند. محفل برای وصول به این هدف، دو برنامه مؤسسه آموزشی ملی پنج‌هفته‌ای تدارک دیدند که توسط آن جمعاً ۳۹ نفر از احبّاء کتابهای مربوط به مؤسسه خود را به پایان رساندند. تا رضوان ۲۰۰۲، شش نقطه از نه منطقه هدف فتح شد که پنج تن از مهاجرین از مدرّسان تعلیم دیده بودند. از سپتامبر ۲۰۰۲، تمام اهداف داخله حاصل گردید.

لذا، آنچه که در میان تدابیر مربوط به مجموعه‌های بکر از همه مهم‌تر می‌باشد، تشویق مهاجرین داخلی بوده که به عنوان راهنما و مدرّس تعلیم ببینند و طرحهای مهاجرت داخله را که بر تشکیل و تثبیت جریان مؤسسه در آن مناطق تأکید می‌نماید، به مرحله اجرا در آورند. گاهی اوقات شناسایی مناطق هدف در مجاورت مجموعه‌های کاملاً توسعه یافته، مفید واقع شده است، زیرا این نقاط برای احبّائی که می‌توانند حلقه‌های مطالعاتی را تشکیل دهند و راه‌اندازی کنند، بیشتر در دسترس قرار دارد. در واقع، با تعداد رو به افزایش راهنماها و مدرّسانی که در مجموعه‌های کاملاً توسعه یافته تعلیم می‌بینند، وقتی چنین احبّایی قدم پیش گذاشته این نوع خدمت را عرضه می‌دارند، اهداف داخلی را به میزان دائم‌التزایدی می‌توان تأمین نمود. گزارشهای واصله در خصوص نهضت مهاجرت در طی اولین سال نقشه پنجساله حاکی از آن است که حدود ۷۲۵ نفر از احبّاء قیام به مهاجرت داخله نموده‌اند که تقریباً نیمی از آنها مربوط به قازات آمریکا است.

۲-۲ تأسیس جریان مؤسسه در مجموعه‌های در حال ظهور

مجموعه‌هایی که در سطح بعدی توسعه قرار دارند، و در پیام ۹ ژانویه به عنوان نقاطی که در آنها "ممکن است گروه‌ها و افراد پراکنده بهائی وجود داشته باشند" توصیف شده‌اند، مبتنی بر کشور، تاریخچه رشد در مجموعه، و این که آیا منطقه شهری یا روستایی است، غالباً طیف وسیعی از فعالیت امری را در بر می‌گیرند. دو وضعیت متفاوت در این طبقه از مجموعه‌ها غالب است. تعدادی از مجموعه‌هایی که رشد وسیع و گسترده را در گذشته تجربه کردند اما محافل روحانی محلی فعالی ندارند و تعداد احبای فعال آنها نیز محدود است. همچنین بسیاری از مجموعه‌هایی که، علاوه بر گروه‌ها و جمعیت‌های منفرد و دورافتاده، دارای محافل روحانی فعال بودند، که برخی از آنها تنها از قابلیت و ظرفیت ابتدائی و سایرین از تجربه طولانی و جوامع فعال برخوردار بودند اما فعالیت مؤسسه یا هیچ یا اندک بود. اقدام کلی در هر دو نوع مجموعه‌های مزبور عبارت از تقویت جریان مؤسسه بوده، اما وسایل و سرعت پیشرفت متفاوت و منطبق با شرایط خاص آنها بوده است. در مجموعه‌هایی که توسعه وسیع را تجربه کرده‌اند، اقدامی که تأثیر آن ثابت شده برقراری تماس مجدد گروه تبلیغی با یاران مستعد و تدریجاً پیاده کردن دوره‌های مؤسسه در منطقه می‌باشد. در توصیه چنین اقدامی به یک محفل ملی که با معضل برخورداری از مناطقی با تعداد احبای زیاد برخوردار بود که با آنها مدتها تماسی حاصل نشده بود، بیت‌العدل اعظم توضیح فرمودند:

در بسیاری از ممالک عالم، حلّ این معضل مستلزم عطف توجه به آن نقاطی است که غالباً فهرستی طولانی از احبای را دارند اما با گذشت زمان هرگونه فعالیت امری در آن نقاط متوقف شده است. در مورد قضیه شما، باید یک برنامه معین تنظیم نمایید که طبق آن، چنین جوامعی گروههایی از مبلغین قابل را یکی بعد از دیگری ملاقات نمایند، با احبائی که می‌توانند محلا سکونت مشخصی دارند مدتی وقت صرف کنند، و نفوس مستعد را تحت تعلیم بگیرند تا شرایط برای ورود مؤسسه به این نقاط و عرضه دوره‌های آموزشی آماده شود.^(۲۱)

در چندین جامعه ملی در آسیا، احبائی که کتاب دوم از سلسله کتب مؤسسه را به پایان رسانده بودند متقبل چنین ملاقاتهایی شدند. در بنگلادش، هندوستان و فیلیپین، این مساعی به پیوستن تعدادی از احبای به دوره‌های مؤسسه و جلسات دعا و مناجات منجر شد و آنها را بعد از سالهای متدای مجدداً فعال ساخت. بیت‌العدل اعظم در مکتوبی که در بالا به آن اشاره شد، این اقدام را بیشتر توضیح داده‌اند:

هدف از چنین فعالیتهایی در آن جوامع محلی که سالها ساکن و فاقد هرگونه فعالیتی بودند یافتن هر فرد بهائی که نامش در فهرست اعضاء جامعه باشد و تعیین وضعیت او نیست. بلکه فهرست اسامی را باید به عنوان نقطه آغازی تلقی کرد که به فرصتهایی جهت ملاقات افرادی که مایل به مشارکت در مکالمه هدفمند هستند، کشف واقعیت‌های روحانی و یادگیری بیشتر و بیشتر در مورد امر مبارک منجر می‌شوند.^(۲۲)

در مجموعه‌های که دارای جوامع فعال اما فاقد حضور قوی مؤسسه بودند، اولین شرط برای تشکیلات و احبای در چنین نقاطی عبارت از کسب دیدگاهی روشن از نقطه محوری مؤسسه آموزشی در اجرای نقشه و

متعهد ساختن خود به این اولویت بوده است. وقتی این هدف حاصل شود، این مجموعه‌ها می‌توانند در توسعه جریان مؤسسه ترقی نسبتاً سریعی داشته باشند.

به لحاظ عملی، مقصود از پیشبرد جریان مؤسسه در این دسته از مجموعه‌ها عبارت از افزایش مدرّسان و حلقه‌های مطالعاتی بوده تا تعداد بیشتری از احبّاء در جریان مؤسسه وارد شوند. این هدف را به طرق مختلف می‌توان حاصل کرد که به سطح منابع انسانی در مجموعه بستگی دارد. فی‌المثل، با مهاجرین داخلی کوتاه‌مدت که به عنوان مدرّس خدمت نمایند، با مدرّسانی از مجموعه مجاور که حلقه‌های مطالعاتی را راه‌اندازی نمایند، یا با مشارکت احبّائی از این مجموعه‌ها در حال ظهور در دوره‌های آموزشی که در یک مرکز تشکیل می‌شود یا دوره‌های دیگری در منطقه خود آنها.

وقتی حلقه‌های مطالعاتی بیشتری در این مجموعه‌ها تثبیت یافته باشد، تعداد رو به تزایدی از احبّاء به مطالعه کتاب اول و دوم مؤسسه مشغول می‌شوند. امّا، بیت‌العدل اعظم ارزش عملی کردن سیستمی برای آموزش جمیع دوره‌ها احبّاء و تأثیر عملی این ترتیب را مورد تأکید قرار دادند:

معضل کار صرفاً عبارت از ترغیب تعداد معینی از نفوس به مطالعه یکی دو دوره نیست، بلکه تعلیم رشته‌ای از دوره‌ای متعدد از طریق یک سیستم مؤثر آموزش از راه دور است. اگر مؤسسه در عملی ساختن آن موفق شود، با قیام تعداد هر چه بیشتر احبّاء به خدمت امرالله، باید افزایشی متناسب با آن در سرعت امر تبلیغ صورت گیرد. جریان ثابت و مداوم احبّای جدیدالتسجیل به نوبه خود وارد برنامه مؤسسه خواهند شد و به این طریق سیستم مزبور به طور کلی در وضعیت مستمر توسعه قرار خواهد داشت.^(۲۳)

۲-۳ پیشبرد مجموعه‌های برخوردار از جریان قوی مؤسسه

برای آن که "اطمینان حاصل شود که یک یا دو مجموعه ... به سطحی خواهند رسید که برنامه‌های فشرده رشد را می‌توان اجرا نمود"،^(۲۴) توجه زیادی به توسعه هر چه بیشتر مجموعه‌های قوی و آماده کردن آنها برای برنامه فشرده رشد معطوف شده است. وسیله اصلی برای پیشبرد این مجموعه‌های فعالیت‌های مؤسسه، جلسات بررسی و تأمل، و تکثیر و تزاید تدریجی اقدامات اساسی بوده است. این هدف اخیر با دعوت از متحرّیان حقیقت به این فعالیت‌ها به بهترین و آسانترین وجه تحقق می‌یابد. تجربه تشکیلات و احبّاء در این دسته از مجموعه‌ها عمده، قابل توجه و آموزنده بوده است.

۱-۲-۳ فعالیت‌های مؤسسه

اگرچه معنای یک جریان "قوی و پرشور"^(۲۵) مؤسسه به طرق مختلف تعبیر و تفسیر شده، امّا مساعی مبذوله برای پیشبرد جریان مؤسسه در مجموعه‌های توسعه یافته‌تر متضمّن آموزش رشته دوره‌ها به تعداد قابل توجهی از یاران و افزایش سریع تعداد مدرّسان تعلیم دیده بوده است. در برخی موارد این امر از طریق فعالیت‌های مؤسسه، که مساعی جاری برای توسعه تعداد حلقه‌های مطالعاتی را بهبود بخشیده، به سرعت و به نحوی مؤثر حاصل شده است. در اکثر موارد این فعالیت‌ها برای این هدف در نظر گرفته شده که احبّائی که قبلاً معدود کتابهای اولیه در دوره‌های متوالی را به پایان رسانده و مرجحاً به عنوان مدرّس خدمت کرده‌اند، بتوانند به روشی سریع ترکتناهای باقیمانده را به انتهای برسانند. این جریان شور و اشتیاق زیادی ایجاد نموده و به ایجاد گروه نسبتاً بزرگی از احبّای توانا و باکفایت که "شرایط لازم برای پیشرفت پایدار"^(۲۶) را درک کرده‌اند

کمک کرده است.

در روسیه آسیایی یک فعالیت مؤسسه آموزشی در اولین ماههای معدود نقشه پنجساله به تکمیل تمام شش کتاب مؤسسه توسط ۷۶ نفر از احباء و حصول آمادگی برای اقدام به عنوان مدرّس برای هر یک از کتابهای دوره‌های متوالی منجر شد. مجموعه‌های شهری مانند پرت در استرالیا، مینسک در روسیه سفید، ونکوور در کانادا، اولان‌باتار در مغولستان، کراچی در پاکستان، و لوس آنجلس در ایالات متحده، و مجموعه‌های کاملاً توسعه یافته روستایی یا نیمه‌شهری در، فی‌المثل، کامرون، جمهوری آفریقای مرکزی، کنیا، هندوستان و ایتالیا متعهد و متقبل چنین فعالیت‌هایی شدند و موفقیت‌هایی فوری در تعدادی از حلقه‌های مطالعاتی در مجموعه‌ها به ثبت رسانده‌اند. بیت‌العدل اعظم درباره این نوع تلاش چنین نظر داده‌اند:

ملاحظه پیشرفت این امر [یعنی توسعه داخلی مجموعه‌ها] در اثر فعالیت مؤسسات کارآموزی که ... در نتیجه اقدامات جدی و وسیعی که در بسیاری از کشورها به منظور افزایش تعداد مدرّسان این مؤسسات انجام گرفت تقویت شده‌اند، امیدوارکننده و مایه تشویق است. (۲۷)

در مناطقی با احبای فعال و دارای معلومات عمیق، وقتی که اعضاء جامعه خود را نسبت به این جریان متعهد ساخته‌اند، پیشرفت افراد در رشته دوره‌ها به سرعت صورت گرفته است. نمونه مناسبی از این پویایی در تجربه استرالیای غربی مشاهده می‌شود. در این ایالت توجهی متمرکز بر مشارکت دادن تعداد فزاینده‌ای از احباء در مؤسسه، با مساعدت یک رشته فعالیت‌ها، به مشارکت بیش از نیمی از ۱۵۰۰ احبای آن در دوره‌های مؤسسه منجر شد. در کمتر از سه ماه تعداد حلقه‌های مطالعاتی، که شامل متحرّیان حقیقت نیز می‌شد، از ۵۲ به دو برابر، یعنی ۱۰۳ حلقه رسید و در نتیجه این "افزایش در سرعت امر تبلیغ" سی و شش مؤمن جدید در سلک احباء وارد شدند. این رقم سه برابر تعداد مسجّلینی است که در هر یک از دو سال گذشته ثبت شده است.

۲-۳-۲ از دیاد اقدامات اساسی

تحوّل مجموعه از مرحله‌ای از توسعه به مرحله دیگر مستقیماً مربوط به "افزایش تعداد جرگه‌های آموزشی، مجالس دعا و مناجات و کلاسهای تربیت امری نونهالان و رشد و توسعه‌ای است که حاصل می‌گردد." (۲۸) با افزایش ذخیره منابع انسانی تعلیم دیده، این فعالیت‌ها و سایر اقدامات طبیعتاً تزايد می‌یابد. همانطور که اشاره شد، توجه معطوف به آموزش تعداد بیشتری از مدرّسین در طی دو سال گذشته تأثیری قابل توجه بر تعداد حلقه‌های مطالعاتی در سراسر جهان داشته است. این رقم نه تنها به ده هزار بالغ شده، بلکه یک سوم از شرکت کنندگان به مطالعه کتابهای بالاتر در دوره‌های متوالی مؤسسه مشغول شده‌اند. مساعی مبذوله جهت جذب مؤمنین جدید و متحرّیان حقیقت به جریان مؤسسه، پویایی جدیدی در مجموعه ایجاد کرده است. با تزايد تعداد مصدّقین جدیدی که به دوره‌های مؤسسه می‌پیوندند، "سیستم به طور کلی در وضعیت مداوم توسعه خواهد بود." (۲۹)

ذخیره دائم التزاید منابع انسانی منبعث از جریان مؤسسه، تثبیت تعداد فزاینده‌ای از دو اقدام اساسی دیگر، یعنی جلسات دعا و مناجات و کلاسهای اطفال، را میسر ساخته است.

رونق یافتن و افزایش مجالس دعا و مناجات در اثر آگاهی بیشتر نسبت به جنبه روحانی وجود

انسان در بین احبّای هر مجموعه است که از طریق دوره‌های مؤسّسات کارآموزی حاصل می‌شود. (۳۰)

در نقاط مختلف عالم، مساعی خاصّ معطوف به برای افزایش تعداد جلسات دعا و مناجات غالباً با تشویق احبّائی که برای حیات روحانی از مؤسّسه آموزشی الهام گرفته‌اند، به تشکیل مستقلّ چنین جلساتی شروع می‌شود. اقدام دیگری که به افزایش تعداد منجر شده و قبلاً مورد تفکّر و تأمل واقع نشده عبارت از تشکیل گروه‌های دعا و مناجات در خانه‌های غیربہائیان است که گاهی خود آنها جلسات را سازماندهی می‌کنند. احبّای مالزی، با به کار گرفتن این ترتیب در طول یک دوره شش ماهه، توانستند جلسات دعا در مجموعه‌های پیشرفته خود را ده برابر و سطح شرکت کنندگان را تا چهل درصد افزایش دهند.

افزایش گروه‌های دعا و مناجات با سهولتی آشکار در مناطق روستایی و شهری صورت گرفته است. تنها در طیّ ۱۸ ماه، تعداد افراد شرکت کننده در گروه‌های دعا و مناجات در آسیا تقریباً تا دو بیست درصد و در قارّات آمریکا و اروپا تا حدود پنجاه درصد افزایش یافته است.

گزارش‌های واصله از تمامی قارّات، مؤید این مطلب است که افزایش بارز در کلاسهای اطفال "از نتایج آموزشی است که در مراحل مقدّماتی دوره‌های متوالی در جریان کارآموزی کسب شده است." (۳۱) مساعی مبذوله برای تزاید تعداد کلاسهای اطفال در یک مجموعه قوی منوط به تعلیم گروه نسبتاً قابل ملاحظه‌ای از مربّیان کلاسهای اطفال است، و معمولاً مستلزم ارتباط با کلّ جامعه است، چه که ممکن است تعداد اطفال بهائی اندک باشد. آفریقا بارزترین افزایش در تعداد کلاسهای اطفال را ثبت کرده که از آوریل ۲۰۰۱ تا اکتبر ۲۰۰۲ آنها را دو برابر کرده است.

افزایش اقدامات اساسی در مجموعه‌های کاملاً پیشرفته، منبعت از تزاید ابتکارات فردی، به عنوان قدمی مهم در پیشرفت به سوی برنامه فشرده رشد شناخته شده است. به بیان بیت‌العدل اعظم:

انسجامی که در اثر تأسیس جرگه‌های آموزشی، مجالس دعا و مناجات و کلاسهای تربیت امری نونهالان حاصل می‌شود به نوبه خود مشوّق مقدّماتی رشد و توسعه در مجموعه می‌گردد، انگیزشی که در پی ازدیاد این اقدامات اساسی پیوسته قوی‌تر و مؤثرتر می‌گردد. (۳۲)

۳-۳-۲ جلسات بررسی و تأمل

یک وسیله طبیعی برای تزاید اقدامات اساسی، جلسات بررسی و تأمل بوده است. این جلسات در سطح مجموعه در مناطق کاملاً تثبیت شده‌ای که ذخیره رو به افزایشی از منابع انسانی دارد، به طور اخصّ مؤثر بوده است. در چنین گروه‌های تشکیلات و احبّاء، که بسیاری از آنها در جریان مؤسّسه مشارکت دارند، اسناد مربوط به نقشه پنجساله را مورد مطالعه قرار می‌دهند، تبادل تجربیات می‌کنند، و در خصوص دستاوردها و نقاط قوت داخل مجموعه به مشورت می‌پردازند. یاران با اجتناب از "برنامه‌های بزرگ و پیچیده" (۳۳)، به اتفاق نظری در خصوص اهداف کوتاه‌مدتی می‌رسند که منعکس کننده تعهد برای ابتکارات فردی و اقدامات جمعی است که در اثر مشاورات به ظهور رسیده است. این اهداف عموماً در تقویمی از فعالیت‌ها تلفیق می‌گردد که چارچوبی برای دوره دو تا سه ماهه بعدی می‌شود. در بسیاری از مجموعه‌ها در اطراف و اکناف عالم، نحوه انعقاد جلسات ثربخش، پربار و مسرت بخش بررسی و تأمل زمینه مهمی برای

یادگیری شده است.

۴-۳-۲ ارتباط با جمیع اهالی

آنچه همراه با یک جریان قوی مؤسسه به مجموعه‌ها کمک کرده که به سوی مرحله بعدی توسعه متحوّل شوند، مساعی بهائیان برای گشودن جوامع خود به روی عامّة ناس و هدایت تعداد مرتّباً در حال افزایشی از نفوس مستعدّ به امر مبارک بوده است. در برخی از این مجموعه‌های پیشرفته، اکثر شرکت کنندگان در اولین دوره مؤسسه، متحرّیان حقیقت بوده‌اند.

بنابراین بدیهی است که کارآموزی منظم و متوالی راهگشای احبّاء برای ارتباط با جامعه خارج و ارائه تعالیم حضرت بهاءالله به دوستان و اقوام و همسایگان و همکارانشان و جلوه‌گر ساختن غنای تعالیم مبارکه برای آنان می‌شود. توجه به جامعه خارج یکی از ثمرات باهرة آموزشی است که افراد جامعه کسب می‌نمایند. (۳۴)

در این رابطه بیت‌العدل اعظم توجه را به فرصتهای نویدبخشی که جلسات دعا و مناجات و کلاسهای اطفال عرضه می‌کنند، جلب می‌کنند:

مفتوح ساختن این دو فعالیت به روی افراد جامعه خارج، از طریق اقدامات ابتکاری و متین، تعداد روزافزونی از متحرّیان حقیقت را جذب می‌کند که غالباً علاقمند به شرکت در جلسات تبلیغی و جرگه‌های آموزشی می‌شوند. بسیاری از آنان بالمآل به امر الهی اقبال می‌کنند و خود را در جامعه در نقش نفوسی می‌بینند که در جریان پرتحرّک رشد و توسعه مشارکت دارند. (۳۵)

بهائیان از آلاسکا گرفته تا استرالیا، از ایسلند تا هندوستان، جزواتی خلّاق برای جذب متحرّیان حقیقت به جلسات دعای خود آماده کرده‌اند. اعضاء خانواده، همسایگان و حتّی نفوسی که به آگهی‌های روزنامه‌ها پاسخ می‌دهند برای دعا و قرائت بخشهایی از آثار مبارکه، که غالباً با موسیقی همراهی و با پذیرائی دنبال شده، به بهائیان پیوسته‌اند. گزارشهای واصله از ۷۵ درصد از جوامع ملّی معلوم می‌سازد که از اکتبر ۲۰۰۲، تقریباً ۱۲۰۰۰ نفر از شرکت کنندگان در جلسات دعا و مناجات، یعنی ۲۰ درصد از آنها، غیربهائی بودند.

یک شکل دیگر از ارتباط که به همان اندازه مؤثر می‌باشد عبارت از گسترش دادن کلاسهای اطفال بهائی به جامعه خارج بوده است. والدین در جمیع طبقات و زمینه‌های اجتماع در این میل قلبی شریکند که فرزندانشان را به زندگی بهتری راهنمایی کنند. عکس‌العمل نسبت به آنچه که بهائیان برای تأمین زمینه‌ای از تعلیم و تربیت روحانی عرضه می‌کنند فوق‌العاده تشجیع کننده و امیدبخش بوده است. طبق گزارشهای واصله از دو سوم جوامع ملّی، بیش از ۲۷۰۰۰ نفر، یا ۴۰ درصد اطفالی که در حال حاضر در کلاسهای اطفال بهائی شرکت می‌کنند از خانواده‌های غیربهائی هستند. در کشورهایی مانند بوتسوانا، لسوتو، جمهوری دومینیکن، نیکاراگوئه، پاناما، پاراگوئه، پورتوریکو، جزایر اندامان و نیکوبار، میانمار، نپال، تایلند، جزایر ماریانا، آلبانی، و رومانی، در اکتبر ۲۰۰۲، هفتاد و پنج درصد یا بیشتر، از شرکت کنندگان در کلاسهای اطفال آنها از خانواده‌های غیربهائی بوده‌اند.

تجربه حاصله در ایالت تامیل نادو در هندوستان نمونه‌ای از اقدام موفقیت آمیز رانشان می‌دهد. بهائیبانی که دوره تربیت مربی کلاسهای اطفال را در مؤسسه به اتمام رسانده‌اند به روستاهای منتخب در مجموعه خود رفتند و جلسات عمومی برگزار کردند که در آنها، با استفاده از قطعات طنزآمیز و پوسترها، خطراتی را که اطفال در جامعه امروز با آن مواجه هستند و اهمیت تعلیم و تربیت روحانی را برای عامه مردم بیان کردند. دهها تن از والدین اسامی اطفال خود را در کلاسهای تربیت امری اطفال ثبت کردند که به افزایش بی‌سابقه کلاسهای اطفال در هر یک از مجموعه‌های مورد نظر منجر شد. در پنج مجموعه که قبلاً ۲۸ کلاس وجود داشت، تعداد آنها جمعاً به ۱۳۶ بالغ شد.

همچنین، در هر نقطه‌ای که برای دعوت والدین مستعد و پذیرا که کودکانی در کلاسهای اطفال دارند، یا افرادی که در جلسات دعا حضور می‌یابند، مساعی منظم و مدون برای جذب آنها به حلقه‌های مطالعاتی صورت می‌گیرد، نتایج حاصله امیدبخش بوده است. برای این نفوس، آشنایی آنها با امر بهائی در وهله اولی و مهم تر از همه از طریق کلمه‌الله بوده است. ارتباط دادن فوری متحرّیان حقیقت با آثار مبارکه حضرت بهاء‌الله، اقدامی به طور یکسان مؤثر بوده و این بیان حضرت ولی امرالله را تداعی می‌کند که می‌فرمایند، "بر ما واجب است که به طور مستمر متحرّی حقیقت را به نفس کلام الهی ارجاع دهیم."^(۳۶)

توجه به این موضوع نیز اطمینان بخش است، که وقتی غیربهائیان متوجه می‌شوند که در این امر هیچ فشاری وجود ندارد و سعی در فراخواندن آنها به امر بهائی نیز صورت نمی‌گیرد، بلکه تمایلی واقعی از طرف بهائیان وجود دارد که مائده روحانی موجود در تعالیم حضرت بهاء‌الله را در اختیار آنها بگذارند، عکس‌العمل آنها مثبت است و خود آنها به سهولت به اجتماعات بهائی روی می‌آورند. برنامه‌ای که اخیراً در مدکال Medchal هندوستان اجرا شد نمونه بارزی از چنین عکس‌العملی را نشان می‌دهد. این برنامه در معرفی دیدگاه امر بهائی در خصوص تعلیم و تربیت اخلاقی برای هشتاد نفر از معلّمین و محصلین در مؤسسه دولتی تعلیمات صنعتی اجرا شد. در اثر این جلسه، بیش از نیمی از نفوس حاضر به اختیار خود در حلقه مطالعاتی ثبت نام کردند. همچنین، در لوگزامبورگ، در انتهای یک جلسه عمومی که بهائیان در خصوص تربیت روحانی اطفال ترتیب داده بودند، ده نفر از اهالی بومی برای یک حلقه مطالعاتی بهائی ثبت نام کردند.

۴-۲ شتاب بخشیدن به توسعه و تحکیم در مجموعه‌های پیشرفته

۱-۴-۲ شرایط لازم برای برنامه فشرده رشد

با نزدیک شدن دومین سال نقشه پنجساله به انتهای خود، تقریباً ۱۵۰ مجموعه هم‌جوار در سراسر جهان شناسایی شده‌اند که به شرایط مقتضی و مساعد برای برنامه فشرده رشد نائل گشته‌اند. در بسیاری از این مجموعه‌ها شتاب جریان مؤسسه به مشارکت کامل ۵۰ تا ۶۰ درصد احباء در جریان مؤسسه منجر شده که تعداد قابل توجهی از آنها دوره‌های متوالی جاری را به اتمام رسانده‌اند. این یاران فوق‌العاده مشتاق که با تشویقهای محافل روحانی محلی و اعضاء هیأت معاونت برانگیخته شده بر سر ذوق و شوق آمده‌اند، در زمینه تبلیغ بیش از پیش ابتکارات فردی را متقبّل شده‌اند. تعداد اقدامات اساسی در داخل این مجموعه‌ها از قرار معلوم به نسبتی تصاعدی افزایش یافته و این "ابواب دخول افواج مقبلین" بجاری و وسائلی برای بیشتر مسجّلین جدید در جوامع بهائی شده‌اند.

حدّ بالایی از شور و اشتیاق و حسّ قوی تعلق نیز از خصوصیات مجموعه‌هایی است که برای شروع برنامه فشرده رشد آمادگی دارند. از جلسات مشورت و تأمل استقبال خوب می‌شود و مشارکت در آنها

خلاق و پرشور است. احساس تعلق به جریان به صورت مختلف نشان داده شده که از آن جمله در پرداخت تبرّعات بیشتر به صندوق مشهود بوده است. علیرغم مواجهه با مشکلات جدی اقتصادی، احبّاء در مجموعه‌های کاملاً توسعه یافته در مولداوی و اکراین با سخاوتی به مراتب بیشتر از همیشه به جمع صندوقهای امر مبارک تبرّع می‌نمایند. در مجموعه‌ای در نپال که از اولویت فوق‌العاده زیاد برخوردار است، تبرّعات احبّاء به صندوق ملی نسبت به سال گذشته صد در صد افزایش یافته است.

۲-۴-۲ تشدید مساعی تبلیغی

بیت‌العدل اعظم در پیام ۹ ژانویه ۲۰۰۱ فرمودند که پایه و اساس برنامه فشرده رشد "باید همراه با هم‌آهنگی کامل بین جریان مداوم توسعه و به موازات آن جریان تربیت و تجهیز نیروی انسانی باشد." امر تبلیغ "انواع فعالیت‌های تبلیغی" را در بر خواهد گرفت که "شامل فعالیت‌های انفرادی و همچنین طرح‌هایی باشد که به وسیله تشکیلات ترویج می‌شود."^(۳۷)

بیت‌العدل اعظم در مکتوبی خطاب به یکی از محافل ملی، توضیح فرمودند که اجرای طرح‌های تبلیغی که به نحو مطلوب تدوین شده و "با تعلیم منظم و مدوّن تعداد کثیری از احبّاء برای خدمت امرالله پیوند یافته ... قدمی مهمّ در جهت تقویت و استمرار رشد امرالله است."^(۳۸) معهد اعلی در پیام ۱۷ ژانویه صریحاً طرح‌های تبلیغی را قدمی به سوی برنامه فشرده رشد تشخیص دادند:

طرح‌هایی که برای اقدامات امری با دقت تنظیم شده به برنامه خدمات جاری اضافه می‌گردد و سبب می‌شود به جماعتی که آمادگی دارند دسترسی پیدا شود و میزان رشد و توسعه به سطحی بالاتر ارتقاء یابد.^(۳۹)

در بسیاری از نقاط عالم، "وارد کردن تعداد کثیری از افراد در ظلّ شریعة‌الله کاری دشوار نبوده است."^(۴۰) با سیستم مؤسسه که در مجموعه‌های پیشرفته آماده جذب جریان متناوب مصدّقین جدید می‌باشد، حال زمان مناسب در چنین مناطقی برای شروع طرح‌های کوتاه‌مدت مستقیم تبلیغی برای ارتقاء "میزان رشد و توسعه به سطحی بالاتر" فرا رسیده است. یک فعالیت تبلیغی پنج‌روزه اخیر در مجموعه مِداک Medak در آندراپرادش در هندوستان به ایمان و اقبال ۱۹۴ نفر به امر مبارک منجر شد که ۱۱۴ نفر از آنها بلافاصله به سطح اول دوره مؤسسه پیوستند. بیت‌العدل اعظم در پیام ۱۷ ژانویه، این جریان اقدامات برای مجموعه‌های پیشرفته تر را مورد تحسین قرار دادند:

این قبیل طرحها به اقدامات فردی تبلیغی که رو به افزایش است سرعت و شدت بیشتری می‌بخشد. در مواردی که اینگونه فعالیت‌ها سبب اقبال تعداد کثیری از افراد به امر الهی شده است، تمهیداتی به کار گرفته می‌شود که درصد معینی از مقبلین جدید فوراً وارد برنامه‌های مؤسّسات کارآموزی شوند، زیرا همانطور که در چندین پیام تأکید کرده‌ایم این یاران هستند که باید خدمات مورد نیاز جمعیت بهائی را که پیوسته افزایش می‌یابد عهده‌دار شوند.^(۴۱)

بعد از آن که تعداد قابل ملاحظه‌ای از مؤمنین جدید که از طریق طرح‌های تبلیغی تسجیل شده‌اند به

دوره‌های مؤسسه وارد شوند و در اقدامات اساسی تملیق گردند، طرح مشابه دیگری را می‌توان به زودی متقبل شد. نه تنها طرح‌های تبلیغی متناوب به عنوان عامل شتاب دهنده برای رشد عمل خواهد کرد بلکه استمرار این دور تقویت و تحکیم به سرعت بخشیدن و استمرار جریان رشد کمک خواهد کرد.

طرحی تبلیغی اگر "با دقت تنظیم شده" باشند و بخشهای معینی از جمعیت در یک مجموعه را در بر بگیرند، بسیار مؤثر خواهند بود. اقدامات و مطالب تبلیغی را می‌توان با اشخاص انطباق داد، فی‌المثل افراد مربوط به مشاغل خاص (معلمین مدارس، دانشجویان دانشگاه، حقوقدانان)، مربوط به قومیت‌ها (بومیان، چینی‌ها)، و مربوط به ادیان (معتقدان به حیات در طبیعت، بودائیان، مسیحیان، مسلمانان)، یا جوانان و زنان. بعد از کسب تجارب کافی در یک زمینه درباره روشهای مناسب و اوضاع و احوال برای تعلیم جمعیت‌های خاص، بهائینی که به این کار مشغول می‌شوند می‌توانند با تنظیم دوره‌هایی که مخصوص گروهی خاص می‌باشد به مؤسسه کمک کنند، چنین دوره‌هایی را می‌توان به عنوان شاخه‌ای از دوره اصلی مؤسسه جهت تعلیم یک مربی و مدرس مؤثر عرضه کرد.

۳-۴-۲ پویایی برنامه فشرده رشد

احباء غالباً سؤال می‌کنند که چگونه در خواهند یافت که مجموعه آنها برای یک برنامه فشرده رشد آماده است. یکی از نشانه‌هایی که نمی‌توان نادیده گرفت عبارت از خود رشد است، یعنی افزایشی در تعداد بهائیان در مجموعه. یک جریان قوی و پرشور^(۴۲) مؤسسه، تزاید اقدامات اساسی و تملیق آنها، ارتباط و تماس موفقیت‌آمیز با اهالی محل، تعداد دائم‌التزاید ابتکارات تبلیغی فردی و جمعی، یک حیات پرشور و هیجان جامعه، و تعهدی برای جریان یادگیری مستمر به رشد منجر خواهد شد. این باعث تسجیل نفوس جدید و نیز فعالیت مجدد بهائینی است که در اثر برخورداری از روحیه جدید و فعالیت موجود در منطقه برانگیخته شده‌اند. این عوامل طبیعتاً به ایجاد و پرورش شرایطی برای برنامه‌های فشرده رشد منجر خواهد شد که بیت‌العدل اعظم در پیام ۹ ژانویه خود بدان اشاره فرموده‌اند مانند "وجود روحیه همکاری قابل ملاحظه‌ای بین مؤسسات مختلف" و "وجود قابلیت اداری مورد نیاز"^(۴۳)

یک برنامه فشرده رشد صرفاً تشدید را مطرح می‌سازد، یعنی تشدید فعالیتی که به رشد سیستم‌تیک کمک می‌کند. احباء در مجموعه‌های پیشرفته از تحوّل محسوس و قابل ملاحظه در تشدید فعالیت در منطقه آگاه خواهند شد و این موضوع در الگوی رشد متجلی خواهد گردید. یک برنامه فشرده رشد دلالت ضمنی به الگویی دارد که متدرجاً شتاب می‌گیرد و به طور کامل پایدار می‌ماند.

۳- تقویت استعداد و ظرفیت تشکیلاتی

جریان تقسیم یک کشور به مجموعه‌های هم‌جوار امری که در سنه اول نقشه پنجساله به عهده گرفته شد "اجرای طرح توسعه و تحکیمی منظم را"^(۴۴) برای تشکیلات امریه میسر ساخت. محافل روحانی ملی و شوراهای ناحیه‌ای، با نگاهی به مجموعه‌های در حال تحوّل از مرحله‌ای به مرحله دیگر پیشرفت، نقشه‌های خود برای اقدام را با حمایت سیستمی برای تعلیم منابع انسانی مورد لزوم، تدوین کرده‌اند. وقتی مجموعه‌ای فعال از عوامل ضروری در محل برخوردار باشد و مؤمنین جدید را تسجیل نماید، این تشکیلات امریه هستند که آمادگی آن مجموعه برای شروع یک برنامه فشرده رشد را مورد تأیید قرار می‌دهند.

حصول توفیق و تداوم برنامه فشرده رشد مستلزم قابلیت‌های مختلف و اقدامات جدید از سوی تشکیلات بهائی است. گزارشها حاکی از آن است که وقتی اعضاء تشکیلات دارای تجارب دست اول در مورد

پویایی در پیشرفت مجموعه و جریاناتی باشند که در رشد مؤثرند، افزایش قابلیت، اگرچه تدریجی است اما با سهولت بیشتر صورت می‌گیرد.

۱-۳ اداره جریان رشد

تشکیلات بهائی در ترویج و نظارت بر جریان رشد، رشته‌ای از قابلیت‌های ترغیب‌کننده و سازمانی را به منصفه ظهور رسانده است. وقتی طرز تفکر و نگرش یادگیری حاکم شود و اتفاق اساسی بین ابتکار فردی و اقدام جمعی وجود داشته باشد، این مهارتها تقویت می‌گردند.

۱-۱-۳ ترویج فضای تشویق‌آمیز

از جمله مقتضیات بسیار مهم برای تشویق احباء و پرورش فرهنگ رشد، قابلیت ترویج فضای تشویق‌آمیز در جایی است که به بیان بیت‌العدل اعظم در پیام ۹ ژانویه، "تبلیغ امر الهی شور و هیجان حاکم بر حیات احباء خواهد بود" و "پشتیبانی متقابل، تعهد به یادگیری، ارزش گذاشتن بر انواع گوناگون فعالیت‌های تبلیغی معیارهای حاکم" هستند. بیت‌العدل اعظم در همان پیام به این نکته نیز اشاره فرمودند که غلیان و افزایش ناگهانی فعالیت تبلیغی منوط به "تشویق مداوم" احباء است.

در مجموعه‌هایی که برای برنامه فشرده رشد آماده می‌شوند مشاهده شده است تشکیلاتی که معاضدت و همکاری می‌نمایند توانایی ایجاد جوّی از اعتماد متقابل با یاران، استفاده از استعدادها و توانایی‌های مکنون آنها، تشویق و ستایش موقّیت‌های آنها، و اغراض اشتباهات ناچیز را به منصفه ظهور و بروز رسانده‌اند. اینها علائم فرهنگ در حال ظهور و بروز بهائی است، و توفیق این نقشه به میزان معتناهی منوط به وسعت ظهور این قابلیت‌ها به طور یکسان از سوی تشکیلات و افراد می‌باشد. حضرت ولی امرالله در مکتوبی که از طرف هیکل مبارک به یکی از محافل روحانیه ملّیه نوشته شده بیانی در خصوص تشویق می‌فرمایند که به تشکیلات امریه در جمیع سطوح مربوط می‌شود:

هیأت ملّی مانند نبضان قلبی سالم در میان جامعه است که محبت روحانی، انرژی و تشویق را به جمیع اعضاء می‌فرستد. (۴۵)

۲-۱-۳ هماهنگی در سطح مجموعه

اقدام واقعی برای ترویج جریان رشد در مجموعه‌ها مستلزم مهارت سازماندهی و هماهنگی است. این وظایف در چارچوبی جدید از معاضدت و همکاری، آنگونه که در پیام بیت‌العدل اعظم تشریح شده، انجام می‌شود:

عملی کردن چنین برنامه‌هایی (برنامه فشرده رشد) نیازمند همکاری بسیار نزدیک مؤسسه آموزشی، اعضاء هیئت معاونت و مساعدینشان بالجنه تبلیغ ناحیه‌ای است. (۴۶)

تا بدان حدّ که این تشکیلات، با معاضدت مؤثر، توانسته‌اند به نحوی منظم و مدوّن ذخیره منابع انسانی در مجموعه را توسعه بخشند و از این منابع برای امر تبلیغ و سایر خدمات بهره‌برداری نمایند، در پیشبرد مجموعه به سوی یک برنامه فشرده رشد توفیق حاصل کرده‌اند. زیربنای مساعی آنها درک این امر بوده که "موقّیت

برنامه منوط به نحوه ترکیب انواع فعالیت‌ها و روشی است که در برخورد با یادگیری اتخاذ می‌شود.^(۴۷) در مجموعه‌های برخوردار از محافل روحانی محلی با فعالیتی مطلوب، یک لجنة هماهنگ کننده گاهی اوقات جایگزین نقش یک لجنة تبلیغ یا رشد به عنوان عامل معاضدت با اعضاء هیأت معاونت و مؤسسه شده است. در هر صورت، رفع معضلات پیشبرد جریان مؤسسه و ترویج رشد سیستماتیک مستلزم افزایش قابلیت‌های اداری بوده که از مهم‌ترین موارد آن مشورت مؤثر می‌باشد. توانایی سازماندهی جلسات سازنده و مطبوع بررسی و تأمل نیز یکی از مشخصات مجموعه‌های کاملاً توسعه یافته بوده است.

۳-۱-۳ جمع‌آوری مستمر آمارها

اداره جریان رشد مستلزم مهارت‌های معین عملی مانند جمع‌آوری آمار است زیرا برای توانایی اندازه‌گیری رشد برای نظارت بر آن ضروری و اساسی است. احباء یاد می‌گیرند با ثبت منظم و مرتب اطلاعاتی مانند تعداد افرادی که دوره‌های متوالی مؤسسه را طی می‌کنند، تعداد اقدامات اساسی، تعداد نفوسی که در این اقدامات مشارکت دارند، و تعداد مسجّلین جدید، یک پایگاه داده‌های صحیح و دقیق در مورد موضوع اساسی را نگهدارند. تعلیم خاص در جمع‌آوری آمار غالباً برای احباء در سطح مجموعه ضروری بوده است. این وظیفه باید به طریق انجام شود که بار اضافه بر شانه جوامع نگذارد بلکه اطلاعات کافی برای برنامه‌ریزی و نیز شناسایی معیارها جهت تسریع رشد فراهم آورد. در اکثر مجموعه‌های نویدبخش بر ردیابی آمارها در فواصل حدود سه ماهه تأکید شده، تا بتوان اقدامات مناسبی برای متحوّل ساختن این مجموعه‌ها به سوی رشد متمرکز انجام داد.

۳-۲ بررسی مجدد اقدامات اداری

محافل روحانی ملی تدریجاً درک می‌کنند که ساختار اداری که در جوامع ملی خود برقرار می‌کنند باید هدف اولیه و اساسی نقشه را منعکس و از آن حمایت کند. اگرچه در سالهای قبل جوامع ملی و گروه‌های اقدام فوری^(۴۸) برای یک رشته فعالیت‌های محلی و ملی و جلسات تبلیغی تشکیل می‌شد، اما تمرکز فعلی بر ترویج رشد سیستماتیک، بر ماهیت و تعداد لجناتی که یک محفل ملی ممکن است بخواهد منصوب نماید، تأثیر گذاشته است. برخی از محافل، بخصوص در کشورهایی با جوامع ملی کوچک، کاستن از تعداد لجنات ملی را برای این که وقت و نیروی بیشتری صرف اولویت‌های نقشه پنجساله گردد، مفید یافته‌اند. حذف یا ادغام لجناتی که اهمیت حیاتی کمتری دارند نیز محافل ملی را قادر ساخته که به نحو احسن به مسئولیت‌های خود برای نظارت بر رشد کلی امر مبارک در کشورهاشان عمل کنند و احباء را برای فعالیت‌های تبلیغی آزاد ساخته است. پیشرفت مطلوبی که تعدادی از محافل روحانی ملی را به تعدیل اقدامات عملی خود قادر ساخته تأسیس شوراهای منطقه‌ای بهائی است. تحت هدایت بیت‌العدل اعظم، این محافل روحانی ملی تدریجاً می‌آموزند که مسئولیتها و اختیارات را به این تشکیل جدید احاله نمایند. شوراها که مسئول نظارت بر نقشه‌ها برای توسعه و تحکیم در مناطق خود هستند، می‌توانند اقدامات معینی را که برای اجرای نقشه پنجساله اتخاذ می‌گردد مورد تجزیه و تحلیل قرار دهند و برنامه‌های عملی تنظیم نمایند که شامل "اساساً شرایطی می‌شود که برای کمک به هر مجموعه در منطقه جهت تحوّل از مرحله فعلی رشد به مرحله پیشرفته بعدی لازم است."^(۴۹) همچنین، نتیجه حاصله چنین بوده که محافل ملی فراغت یافته‌اند تا بر مواضع حساس بزرگتر و گسترده‌تر و سایر مسائل مبرم و اضطراری متمرکز شوند، و برنامه‌ها و اولویت‌های تبلیغی نسبت به شرایط و منابع در سطح مردم عادی مساعدتر و پذیراتر شده‌اند. در کشورهایی که سازماندهی فعالیت تبلیغی توسط لجنة‌های

منطقه‌ای تبلیغ، تحت نظارت لجنة ملی تبلیغ، عملی شده، نیز، منافع و مزایای این اصل تمرکززدایی مشهود و بدیهی است.

احالة اختیارات نیز در رابطه با هیأت‌های مدیره مؤسسه آموزشی، توسط محافل ملیه و شوراهای منطقه‌ای صورت گرفته است. در مکتوبی که از طرف بیت‌العدل اعظم نوشته شده توصیه‌های زیر در خصوص احالة مسئولیت‌ها و اداره جریان مؤسسه عنایت شده است:

و اما در خصوص هیأت‌های مدیره مؤسسات منطقه‌ای ... یکی از معضلاتی که در پیش روی شوراهای منطقه‌ای بهائی قرار دارد احالة وظایفی به آنها است که دقیقاً وظیفه آنها می‌باشد و نیز دادن آزادی لازم به آنها برای ایفای وظایف مزبور. هیأت‌های مزبور نیز باید آزادی عمل کامل برای هماهنگ‌کننده‌های مؤسسات تأمین نمایند و اختیار کافی به آنها بدهند تا کار روزمره خود را به طور مؤثر انجام دهند...

...هم‌آهنگ‌کننده باید در سطح اجرایی عمل کند، برنامه‌ها و فعالیت‌های روز به روز را اجرا نماید و اطمینان حاصل کند که وظیفه اصلی مؤسسه، با مساعدت مدرّسان و در صورت لزوم کارمندان، انجام شود. هیأت برکل کار مؤسسه، عمده از طریق گزارش‌های ادواری هماهنگ‌کننده و با مشاورات گاه‌گاهی، نظارت می‌کند. هیأت باید به سهولت در دسترس هماهنگ‌کننده باشد و فضایی را ایجاد نماید که هماهنگ‌کننده بتواند نظریه‌های خود را برای هیأت بیان نماید و نظرات هیأت را در خصوص امکانات و معضلاتی که فراروی مؤسسه است جویا شود و از توصیه‌ها و هدایات هیأت بهره‌مند گردد. نیازی نیست که هیأت برای ایفای نقش خود، مانند لجنه‌ای که برای اجرای وظایف معین متعهد است، جلسات مرتب تشکیل دهد.

و اما در خصوص شورای منطقه‌ای، طبیعتاً، علاقمند است بداند که نهاد مهمی در تحت نظارت و اشرافش مانند مؤسسه آموزشی به اجرای وظایفی که برای آنها خلق شده مشغول است و با ظرفیت و قابلیت کامل کار می‌کند. حتی مهم‌تر از آن، با افزایش حامیان جدی امر مبارک در اثر جریان مؤسسه، شورا باید اطمینان حاصل کند، که آنها وارد میدان خدمت می‌شوند و امر توسعه و تحکیم وسیع را تقویت می‌نمایند. این تزايد منابع انسانی و استقرار آنها در میادین خدمت البتّه باید با توجه به شرایط و قراین یک نقشه منطقه‌ای برای متحوّل ساختن یک مجموعه در منطقه از مرحله فعلی رشد به مرحله پیشرفته بعدی، به مرحله اجرا در آید. (۵۰)

تجربه نشان داده است که وقتی خودمختاری کافی برای اجرای امور محوله به هیأت‌های مدیره مؤسسات داده شده، آنها به مراتب بیشتر از کشورهای بی‌مخاطر و شوراهای سعی کرده‌اند جریان مزبور را شدیداً تحت کنترل خود نگهدارند، در پیشبرد جریان مؤسسه موفق بوده‌اند.

۳-۳ ایجاد تسهیلات برای ابتکارات فردی

گروه‌های فزاینده احبّای مشتاق به یافتن سبیل خدمت خود دلالاتی ضمنی بر نقش محافل روحانی محلی در نقشه پنجاه ساله و فراتر از آن داشته است. بیت‌العدل اعظم توجه را به موضوع جلب می‌فرمایند:

جميع اين اقدامات فرصتهایی هيجان‌انگيز برای محافل روحانی محلی فراهم می‌آورد. محافل روحانی محلی با همکاری اعضاء هیئت معاونت که مشاور و مساعد آنانند با این امر مهم مواجه‌اند که با استفاده از قوا و استعدادهای منابع انسانی که پیوسته در حوزه تحت اشرافشان افزایش می‌یابد، از طرفی جامعه‌ای سرزنده و فعال ایجاد کنند و از طرف دیگر جریان نفوذ و رسوخ در جامعه خارج را آغاز نمایند.^(۵۱)

رشد متمرکز منوط به تشویق افراد به اجرای تعداد به سرعت در حال افزایشی از اقدامات اساسی و سایر مساعی است، و محافل روحانی محلی در این جریان مؤثر بوده‌اند. با الهام و حمایت آنها، تعداد زیادی اقدامات فردی و جمعی به نتیجه رسیده است. محافل با شناخت و تسهیل ابتکارات بسیاری از احباء که از طریق جریان مؤسسه کار می‌کنند، و نیز سایر عباد مخلص در جوامع آنها، همان شیوه رهبری را که حضرت ولی امرالله توصیه فرموده‌اند اتخاذ می‌نمایند:

اولین خصیصه جهت هدایت و قیادت، چه در میان افراد و چه در مورد محافل روحانیه، عبارت از قابلیت استفاده از قوه و کفایتی است که در تار و پود جمعیت تابعان و پیروان امرالله موجود و مندمج است.^(۵۲)

از آنجا که محیط برنامه‌ریزی اکنون به سطح مجموعه گسترش یافته، غالباً شامل چندین محفل روحانی و مشارکت فعال احباء در تدوین اهداف کوتاه‌مدت می‌شود، حوزه علاقه محفل شروع به توسعه به ورای مرزهای آن نموده است. حوزه دیدش اتساع و منابعش تزايد یافته، و امکانات و فرصتهایش افزون شده است. در توصیف خصوصیت جلسات مجموعه، بیت‌العدل اعظم به ویژگی‌های این چشم‌انداز وسیع‌تر اشاره می‌فرماید:

بیت‌العدل اعظم امیدوارند مشاوراتی که در جلسات متناوب در سطح مجموعه صورت می‌گیرد، موجد چنان وحدت تفکری در خصوص رشد امرالله گردد که، در مواردی که مسیر عمل و اقدام بر ارتباط مناطق با محافل روحانی محلی تأثیر می‌گذارد، شرایط دریافت موافقت و تصویب آنها به سهولت تأمین شود. باید به خاطر داشت که هدف از چنین مشاوراتی، غیر از پرداختن به ملاحظات عملی معین، عبارت از حفظ سطح عالی شور و شوق و ایجاد روح خدمت، دوستی و همدلی در میان نفوس حاضر می‌باشد. مباحثات نباید با نگرانی بیمورد نسبت به مواضع مربوط به روش کار به مانع برخورد کرده متوقف شود، بلکه باید بر آنچه که می‌توان کسب نمود و بر مسرت مشاهده اثمار فعالیت شدید و مساعی مجدانه تمرکز نمود.^(۵۳)

۳-۴ خدمت به تعداد کثیر

عضلات رشد قابلیت‌های تشکیلات ما در جمیع سطوح را مورد آزمایش و توسعه قرار می‌دهد، اما نهایتاً این هیأتها برای خدمت به تعداد کثیری از نفوس در نظر گرفته شده‌اند. مسلماً "اینهمه توانایی امر مبارک برای بسط قابلیت‌های توسعه جامعه به میزان عضویت در جامعه منوط است."^(۵۴) حضرت ولی امرالله به

ما اطمینان داده‌اند که رشد عبارت از عکس‌العمل نسبت به تحقق امکانات بالقوه نظم اداری ما می‌باشد:

مسائلی که احباء در این زمان با آن مواجهند، اعم از اجتماعی، روحانی، اقتصادی یا اداری، با افزایش تعداد و منابع احباء و تزاید قابلیت و کفایت آنها برای خدمت تدریجاً حل خواهد شد. (۵۵)

به همین صورت، بیت‌العدل اعظم می‌فرمایند:

جامعه بهائی باید گسترشی عظیم و بی‌سابقه حاصل نماید ... نیاز مبرمی وجود دارد ... چه بدون آن مؤسسات نظم اداری که با زحمت بسیار استوار گردیده، فرصت لازم را برای رشد نخواهند یافت و نخواهند توانست قوای باطنی خود را برای رسیدن به فریاد نفوسی که نومی‌دی آنان رو به افزایش است به ظهور رسانند. (۵۶)

توانایی هدایت و استمرار جریان رشد در قابلیت، کفایت و بلوغ تشکیلات در جمیع سطوح مؤثر خواهد بود. بیت‌العدل اعظم این نکته را در پیام رضوان خود در بدایت نقشه چهارساله مورد تأکید قرار دادند:

میزان و مقیاس بلوغ محفل روحانی فقط در تشکیل مرتب جلسات و انجام امور جاری نیست، بلکه به افزایش و رشد تعداد اعضای جامعه ... منوط و معلق است. (۵۷)

با تقویت قابلیت‌های تشکیلات بهائی موقعی که به ترویج رشد می‌پردازند، به نیازهای افزایش تعداد احباء واکنش نشان می‌دهند، و امکانات خدمت آنها به امرالله را فراهم می‌آورند، این بلوغ حاصل می‌شود.

۴- تحوّل در فرهنگ جامعه بهائی

در انتهای نقشه چهارسال، بیت‌العدل اعظم مرقوم فرمودند، "در فرهنگ جامعه بهائی تحوّل روی داده است." (۵۸) نحوه‌های جدید تفکر و عمل^(۵۹) که توسط مؤسسات آموزشی عرضه گردیده تأثیری عمیق بر افراد، تشکیلات و جوامع داشته است. آنچه که در این درک وضعیت جدید اساسی است، طرز تفکر نسبت به یادگیری، همراه با درک سیستماتیک کردن و تمرکز، تعهدی برای به کار گرفتن تعداد بیشتری از احباء در فعالیت امری، و تماس و ارتباطی آگاهانه با کل جامعه بود.

در سطح مجموعه و جامعه، که فرهنگ یادگیری در آنجا ریشه می‌دواند، پویایی جدیدی ظهور نموده که به وسیله آن، یاران به اقداماتی می‌پردازند که هدفمند، سیستماتیک و نیروبخش است.

۴-۱ یادگیری و برنامه‌ریزی در بین عامه ناس

در خصوص تجربه کار در مجموعه‌ها رعایت دو نکته برای اجرای مستمر نقشه پنجساله اهمیت دارد. اول جلسات بررسی و تأمل، قالب و چارچوب یادگیری مجموعه‌ها شده است. این مشاورات ادواری احباء را قادر ساخته تا درباره مسائل گوناگون و تغییراتی که لازم است داده شود مشورت نمایند، و در عین حال شور و شوق ادامه یابد و وحدت نظر در جامعه محفوظ ماند. (۶۰) همچنان که موقّیت‌ها و معضلات به طور

مرتب مورد ارزشیابی قرار می‌گیرد، "موانع رفع، منابع چند برابر و درسها آموخته می‌شوند" (۶۱) و تغییرات و تعدیلات در اهداف بدون ایجاد انقطاع در عمل صورت می‌پذیرد، ارزش اهداف کوتاه‌مدت بلافاصله شناخته می‌شود. انعطاف‌پذیری و بردباری، به عنوان شرایط ضروری جریان یادگیری تشویق می‌شوند. احباء این موضوع را درک کرده‌اند که تمام جوابها را نمی‌توان پیشاپیش مقید و محدود نمود بلکه این امر با تجربه حاصل و جمع می‌شود. در توصیف این جریان، بیت‌العدل اعظم فرمودند:

تشکیل جلسات مشورتی در این مجموعه‌ها موجب افزایش آگاهی یاران نسبت به امکانات موجود و سبب ایجاد مودت و شور و شوق در میان آنان می‌گردد. در این جلسات که فارغ از محدودیت‌های تصمیم‌گیرهای رسمی است، شرکت‌کنندگان درباره تجاربی که به دست آمده به تأمل و تفکر می‌پردازند و نظرات خود را با یکدیگر در میان می‌گذارند و راههای جدید را بررسی می‌کنند و بهتر درمی‌یابند که هر یک چگونه می‌تواند برای تحقق یافتن مقاصد نقشه مساعدت نماید. در بسیاری از موارد اینگونه تبادل افکار سبب وحدت نظر در تعیین اهداف کوتاه‌مدت فردی و گروهی می‌شود. یادگیری در حین عمل از مشخصات بارز این نحوه فعالیت است که به تدریج مشهود می‌گردد. (۶۲)

دومین ویژگی حساس و مهم کار در مجموعه‌ها عبارت از تغییر توجه بر برنامه‌ریزی در سطح عامه ناس است. بیت‌العدل اعظم آن را به عنوان یکی از اهداف مجموعه‌بندی توصیف کرده‌اند، اما دلالات ضمنی آن بر نقش افراد و تشکیلات محلی در اجرای نقشه تنها اینک دارد درک می‌شود. به جای صرفاً "تعیین هدفها" (۶۳)، که غالباً به واقعیات منابع در یک منطقه نامربوط است، برنامه‌ریزی در اجتماعات بررسی و تأمل مبتنی بر منابع انسانی است که واقعاً در دسترس می‌باشد. تأثیر مؤسسه آموزشی بر جریان برنامه‌ریزی و برانگیختن ابتکار فردی در بُعد وسیعی مشاهده شده است. افراد، مجهز به بینش‌ها، مهارتها و توانائی‌های جدید، در مجموعه‌ای بعد از مجموعه دیگر برای به عهده گرفتن وظایف در حمایت از نقشه منطقه خود قیام کرده‌اند. با تشویق تشکیلات، بخصوص اعضاء هیأت معاونت، شور و شوق خدمت ایجاد شده و "در مجاری مساعی و مجهودات سیستماتیک" (۶۴) هدایت شده است.

۲-۴ حفظ نقطه تمرکز

در جلسات تشکیلاتی بهائی و سایر اجتماعات در هر یک از ممالک عالم، توجه تام و مشترکی که یاران در مساعی خود جهت پیشبرد جریان دخول افواج مقبلین نشان می‌دهند، شخص تحت تأثیر قرار می‌گیرد. بیت‌العدل اعظم این پیشرفت را با تحوّل در فرهنگ ارتباط داده‌اند:

از بدایت نقشه چهارساله، تمام عالم بهائی در معرض تحوّل عمیق در فرهنگ قرار گرفته، تحوّل که لازمه تمرکز تام نقشه‌های جهانی در بخش اخیر قرن اول عصر تکوین امر مبارک است، یعنی توجه به پیشبرد جریان دخول افواج مقبلین. (۶۵)

بسیاری از بهائیان که به پیگیری رشته وسیعی از اهداف در سطوح ملی و محلی عادت داشتند، با معضل

متمركز کردن تبلیغ و سایر خدمات خود به نحوی مستقیم تر بر پیشبرد این هدف فوق العاده مبرم نقشه روبرو شدند. در حالی که "تنوع اقدامات" مورد انتظار بود، هدایت بیت العدل اعظم چارچوب روشن و صریحی برای اقدام ایجاد نمود و احباء آگاه شدند که "روشهای قدیمی تفکر، که، اگرچه از بسیاری جهات ارزشمند هستند، منتج به رشد سریع نشده‌اند."^(۶۶)

درک نیاز به سیستماتیک بودن در عمل، توأم با تمرکز بر پیشبرد جریان دخول افواج مقبلین است. رشد نباید انفجاری، جنجال برانگیز اما با عمر کوتاه باشد بلکه باید ثابت، یکنواخت و پایدار باشد. یک جریان از لحاظ تعریف به معنای یک رشته اقدامات سیستماتیک است که به سوی یک هدف معین متوجه باشد. یک اقدام سیستماتیک برای تعلیم منابع انسانی هم‌اکنون نتایج عمده‌ای بخشیده و سیستماتیک کردن امر تبلیغ از طریق مجموعه‌ها کارایی خود را در معرض شهود نهاده است. همانطور که در بدایت این سند اظهار شد، "توجه متمركز و مستمر" بر این دو حرکت است که به تحقق هدف نقشه پنجساله منجر خواهد شد.

۳-۴ اعطاء اختیارات به اعضاء عادّی

مؤسّسات آموزشی که با توانائی خود برای ایجاد تعداد فزاینده‌ای منابع انسانی، محرک اصلی تحوّل در فرهنگ خواننده شده‌اند، به طور اساسی و بنیادی رهیافت جامعه بهائی به وظایف در دست اجرا را تغییر داده‌اند. اعضای عادّی جامعه بیش از پیش در خدمت هدفند و حیاتی به امر مبارک مشارکت جسته‌اند. تعداد بیشتری از احباء، چه با انعقاد جلسات دعا و مناجات، راه‌اندازی حلقه‌های مطالعاتی، یا تعلیم در کلاسهای اطفال، سبیل خدمتی را یافته‌اند که منوط به مهارت و تبحر تکلم و نطق عمومی نیست. مؤسّسات آموزشی "بینش‌های روحانی، دانش و مهارت"^(۶۷) لازم اعطاء نموده که یاران را به "تسهیل و توسعه جریان دخول افواج مقبلین در امر الهی به مدد کارایی و محبت"^(۶۸) قادر ساخته است. بیت العدل اعظم این دستاورد را خاطر نشان فرموده‌اند:

آنچه بویژه سبب رضایت خاطر است ملاحظه مشارکت فوق العاده یاران در جنبه‌های گوناگون جریان رشد و توسعه است. در مجموعه‌ها، یکی پس از دیگری، تعداد افرادی که به خدمات توسعه و تحکیم می‌پردازند مرتباً افزایش می‌یابد.^(۶۹)

تعهد و اعتماد فزاینده احباء، که در "ازدیاد ابتکارات فردی"^(۷۰) مشهود شده، نیروی تحرک را در نقشه پنجساله مجتمع می‌سازد. در این رابطه بیت العدل اعظم احباء را اطمینان داده‌اند که:

با اعتماد یافتن احباء به قابلیت و کفایت خویش به خدمت از طریق جریان مؤسسه، تجلی غنی‌تری از استعدادهای متنوع یاران در عالم بهائی ظاهر و باهر می‌شود، غنایی که کاملاً حاکی از ترقی و تقدّم آتی امر مبارک می‌باشد.^(۷۱)

۴-۴ "توجه به جامعه خارج"

وقتی بیت العدل اعظم در بدایت نقشه پنجساله از احباء خواستند حلقه‌های مطالعاتی، کلاسهای اطفال و جلسات دعا و مناجات را "به روی تمام سکنه منطقه خود" مفتوح سازند، این عبارت تحوّل در فرهنگ بهائی جوامع را مشخص می‌کرد، تحوّل که با مساعی امر مبارک برای رشد و در برگرفتن عالم انسانی ارتباطی

نزدیک داشت.

در تماس و ارتباط با جمیع سکنه یک منطقه، ما ملهم به این بیانات حضرت بهاء الله هستیم که، "امروز بابتی مفتوح است اوسع از سموات وارض." (۷۲) بذل تلاشی هماهنگ و جمعی برای فتح ابواب حیات جامعه ما به روی جهان خارج مستلزم شهامت و قدرت تجسم و تصور است. داستانهای مربوط به اقدامات خلاق که جوامع بهائی در اطراف و اکناف عالم برای جذب متحرّیان حقیقت به کار گرفته می‌برند، فراوان است. و رای مفتوح ساختن ابواب جامعه بهائی به روی جهان خارج، احبّاء سعی و تلاش می‌کنند با آنها ارتباط برقرار کنند. بهائیان می‌کوشند حلقه‌های اجتماعی و نهایتاً دوستی و رفاقت خود را گسترش دهند، زیرا دوستی و رفاقت مطمئن‌ترین اساس و شالوده برای تأثیر گذاشتن بر قلوب است. برای تعقیب اهداف، افراد شروع به بررسی اولویت‌های خود، از جمله خدمات خود به امر مبارک، و برنامه‌ریزی مجدد زندگی خود کرده‌اند تا اوقات فراغت بیشتری برای تعامل با منسویین، دوستان، و همکاران داشته باشند. نهایتاً، اگر ما با نفوس ملاقات نمی‌کنیم که تبلیغ نماییم مقصود از تلاش و کوشش برای این که مبلغین مؤثر و کارآمدی شویم چیست؟

عطف "توجه به جامعه خارج" این نکته را خاطر نشان می‌سازد که برای بهائیان اهمّیت دارد که قوایی را که در صحنه جهانی عمل می‌کنند و راه‌حلهایی را که آثار مبارکه حضرت بهاء الله عرضه می‌دارند عمیقتر درک کنند. وظیفه ما انتقال این موضوع به متحرّیان است که همه ما در یک جهان زندگی می‌کنیم، با امتحانات مشترک مواجهیم، و برای تحقق آمال و آرمانهای دیرین و مشابه برای نوع بشر جدّ و جهد می‌نماییم. مقصود ما برای رستگاری با سایر بنی نوع انسان باید خالصانه و صمیمانه بیان گردد و به نحوی صحیح احساس شود.

۵- حرکت عالم انسانی به سوی حضرت بهاء الله

مقدمه‌ای که زیربنای مساعی تبلیغی فعلی ما است عبارت از درک این موضوع است که جمیع نوع بشر در حال حرکت به سوی حضرت بهاء الله است:

تردیدی نیست که آنچه مشاهده می‌کنیم شدّت یافتن جریانی است که منجر به اقبال افواج مردم به امر الهی می‌گردد و حضرت بهاء الله در لوح سلطان ایران آن را پیش‌بینی فرموده و حضرت عبدالبهاء مشتاقانه بدان وعده داده و حضرت ولی امر الله آن را به عنوان مقدمه لازم برای اقبال جماعات عظیم توصیف فرموده‌اند. (۷۳)

همه نفوس به یک سرعت و نسبت یاد نمی‌گیرند و عکس‌العمل نشان نمی‌دهند اما طریق وصول به آن حضرت آنقدر وسیع است که جمع نفوس را بدون توجه به سرعت پیشروی آنها در خود جای می‌دهد. بیان مبارک که "امر الهی فضای کافی برای همه دارد." (۷۴) نشان می‌دهد که نه تنها از نفوس مختلف استقبال می‌شود بلکه نفوس ممکن است در مقاطع مختلف درک و اقبال به امر مبارک باشند. اتخاذ نگرش و طرز تفکر گشادگی وجه و سعه صدر و شمول تامّ به از میان برداشتن خطّ جداکننده‌ای که گاهی اوقات یاران ما یلند بین خود و کلّ جامعه رسم کنند، کمک می‌کند.

بهائیان در همه جا کاملاً آگاهند که وقایع خارج از جامعه امر، همانطور که بیت‌العدل اعظم فرموده‌اند، در "بیدار کردن اشتیاق به وحدت و عدالتی که تنها امر الهی می‌تواند آن را تحقق بخشد، در قلوب نفوسی که با

ما در کرة ارض شریک و سهیمند^(۷۵) مؤثر است. هدف از تمام نقشه‌ها، اقدامات، و جلسات بررسی و تأمل یافتن راههایی برای ابلاغ پیام الهی به توده‌های مردم منتظر و مترصد است. بالاتر از همه، یاران باید تشویق شوند که این بیان مبارک حضرت بهاء‌الله را که "امروز روز بیان است"^(۷۶) و این توصیه حضرت عبدالبهاء را به خاطر آورند که ما باید "بجان و دل بکشیم جانفشانی نمائیم و به هدایت خلق پردازیم و نفوس را تربیت کنیم."^(۷۷)

منابع و مأخذ و یادداشتها

- ۱- ترجمه پیام مورخ ۲۲ دسامبر ۲۰۰۱ بیت العدل اعظم به یاران مجتمع در هشتمین مؤتمر جوانان آسه آن در تایلند
- ۲- پیام ۱۷ ژانویه، بند ۲
- ۳- پیام بهائی، شماره ۲۷۱، ص ۵
- ۴- ترجمه - از مکتوب ۱۲ دسامبر ۲۰۰۱ که از قبل بیت العدل اعظم خطاب به محفل روحانی ملی آمریکا نوشته شده است.
- ۵- پیام ۱۷ ژانویه، بند ۳
- ۶- پیام ۱۷ ژانویه، بند ۳
- ۷- همان مأخذ
- ۸- همان مأخذ
- ۹- توضیح مترجم: در ترجمه پیام رضوان ۲۰۰۲، کلمه "مدرّس" در مقابل کلمه انگلیسی tutor آورده شده است.
- ۱۰- ترجمه - مکتوب مورخ ۲۰ مارس ۲۰۰۲ که از طرف بیت العدل اعظم خطاب به محفل روحانی ملی اتریش مرقوم شده است.
- ۱۱- ترجمه - مکتوب مورخ ۸ آوریل ۲۰۰۲ که از طرف بیت العدل اعظم خطاب به محفل روحانی ملی بولیوی نوشته شده است.
- ۱۲- پیام ۱۷ ژانویه، بند ۴
- ۱۳- ترجمه - مکتوب مورخ ۳ ژوئن ۲۰۰۱ از قبل بیت العدل اعظم خطاب به یکی از احباء
- ۱۴- مکتوب مورخ ۳۱ مه ۲۰۰۱ از طرف بیت العدل اعظم خطاب به یکی از احباء
- ۱۵- مکتوب مورخ ۴ اکتبر ۲۰۰۰ از طرف بیت العدل اعظم خطاب به محفل روحانی ملی جزایر آندامان و نیکوبار
- ۱۶- مکتوب مورخ ۲۳ اکتبر ۲۰۰۰ از طرف بیت العدل اعظم خطاب به محفل روحانی ملی کنیا
- ۱۷- پیام ۱۷ ژانویه، بند سوم
- ۱۸- توضیح مترجم: عبارت "اقدامات اساسی" در ترجمه پیام ۱۷ ژانویه برای عبارت انگلیسی core activities آورده شده که مقصود از آن، جلسات دعا و مناجات، کلاسهای اطفال، و حلقه‌های مطالعاتی است.
- ۱۹- پیام ۹ ژانویه ۲۰۰۱ بیت العدل اعظم خطاب به مؤتمر هیأت‌های مشاورین قاره‌ای
- ۲۰- پیام ۱۷ ژانویه، بند ۵
- ۲۱- ترجمه - مکتوب مورخ ۳ ژوئن ۲۰۰۱ از طرف بیت العدل اعظم خطاب به محفل روحانی ملی اتحادیه میانمار
- ۲۲- ترجمه از همان مأخذ
- ۲۳- ترجمه - مکتوب مورخ ۸ سپتامبر ۲۰۰۰ از طرف معهد اعلی خطاب به محفل روحانی ملی اریتره
- ۲۴- مکتوب مورخ ۲۰ مارس ۲۰۰۲ از طرف بیت العدل اعظم خطاب به محفل روحانی ملی اتریش
- ۲۵- vigorous
- ۲۶- پیام ۹ ژانویه ۲۰۰۱ بیت العدل اعظم خطاب به مؤتمر مشاورین قاره‌ای
- ۲۷- پیام رضوان ۲۰۰۲، پیام بهائی شماره ۲۷۱، ص ۶
- ۲۸- پیام ۱۷ ژانویه، بند ۶

- ۲۹- مکتوب مورّ ۸ سپتامبر ۲۰۰۰ از طرف معهد اعلی به محفل روحانی ملّی اریتره
- ۳۰- پیام ۱۷ ژانویه، بند ۶
- ۳۱- پیام ۱۷ ژانویه، بند ۶
- ۳۲- پیام ۱۷ ژانویه، بند ۷
- ۳۳- پیام ۹ ژانویه ۲۰۰۱ معهد اعلی خطاب به مؤتمر هیأت‌های مشاورین قاره‌ای
- ۳۴- پیام ۱۷ ژانویه، بند ۸
- ۳۵- پیام ۱۷ ژانویه، بند ۶
- ۳۶- ترجمه - مکتوب مورّخ ۴ ژوئن ۱۹۵۷ از طرف حضرت ولی امرالله خطاب به محفل روحانی ملّی کانادا، منتشر در *The Gift of Teaching* (موهبت تبلیغ) (نشر انگلستان، مؤسسه ملّی مطبوعات امری، ۱۹۷۷)، ص ۳۵
- ۳۷- پیام ۹ ژانویه ۲۰۰۱ معهد اعلی به مؤتمر هیأت‌های مشاورین قاره‌ای
- ۳۸- ترجمه - مکتوب مورّخ ۳ آوریل ۲۰۰۰ از طرف معهد اعلی به محفل روحانی ملّی گویان
- ۳۹- پیام ۱۷ ژانویه، بند ۹
- ۴۰- همان مأخذ
- ۴۱- پیام ۱۷ ژانویه، بند ۹
- ۴۲- vigorous
- ۴۳- پیام ۹ ژانویه ۲۰۰۱
- ۴۴- پیام رضوان ۲۰۰۲، پیام بهائی، شماره ۲۷۱، ص ۵
- ۴۵- ترجمه - مکتوب ۳۰ ژوئن ۱۹۵۷ از قبل حضرت ولی امرالله خطاب به محفل روحانی ملّی آلاسکا، منتشره در *High Endeavors* (n.p.: National Spiritual Assembly of the Baha'is of Alaska, 1976) صفحات ۳۶-۳۵
- ۴۶- پیام ۹ ژانویه ۲۰۰۱ بیت‌العدل اعظم خطاب به مؤتمر هیأت‌های مشاورین قاره‌ای
- ۴۷- پیام ۹ ژانویه ۲۰۰۱
- ۴۸- task force معمولاً این عبارت از لحاظ نظامی به معنای گروه ضربت است. اما به طور کلی به گروهی اطلاق می‌شود که برای رسیدگی به مسأله‌ای خاص تشکیل می‌شود - م
- ۴۹- ترجمه - مکتوب مورّخ ۱۲ دسامبر ۲۰۰۱ از طرف معهد اعلی خطاب به محفل روحانی ملّی ایالات متّحده
- ۵۰- ترجمه - مکتوب مورّخ ۲۳ دسامبر ۲۰۰۱ از طرف بیت‌العدل اعظم خطاب به محفل روحانی ملّی برزیل
- ۵۱- پیام ۱۷ ژانویه، بند ۱۰
- ۵۲- ترجمه - مکتوب مورّخ ۳۰ اوت ۱۹۳۰ از طرف حضرت ولی امرالله به محفل روحانی ملّی ایالات متّحده و کانادا، مندرج در *Lights of Guidance* (طبع دهلی نو، مؤسسه ملّی مطبوعات امری، ۱۹۹۶)، ص ۳۳ (فقره ۱۱۸)
- ۵۳- ترجمه - مکتوب مورّخ ۹ دسامبر ۲۰۰۱ از طرف بیت‌العدل اعظم خطاب به محفل روحانی ملّی سیشل
- ۵۴- ترجمه - مکتوب مورّخ ۲۰ اوت ۲۰۰۲ از طرف بیت‌العدل اعظم خطاب به یکی از احباء
- ۵۵- ترجمه - به خطّ مبارک در حاشیه مکتوب مورّخ ۱۱ مارس ۱۹۳۳ که از قبل ایشان به یکی از احباء نوشته شده بود، مرقوم گردیده است. این بیان مبارک در پیامی از معهد اعلی به تاریخ ۲۰ اکتبر ۱۹۸۳ خطاب به احبای عالم نقل گردیده و در *Readings on Bahá'í Social and Economic Development* (Florida: Palabra Publications, 2000) صفحه ۷ درج شده است.

- ۵۶- پیام رضوان ۱۵۰ بدیع
- ۵۷- پیام رضوان ۱۵۳ بدیع
- ۵۸- پیام رضوان ۲۰۰۰
- ۵۹- همان مأخذ
- ۶۰- پیام ۹ ژانویه ۲۰۰۱
- ۶۱- جزوه "مؤسسه مشاورین"، ص ۲۲
- ۶۲- پیام ۱۷ ژانویه، بند ۱۱
- ۶۳- مؤسسه مشاورین، ص ۲۲
- ۶۴- مؤسسه مشاورین، ص ۱۹
- ۶۵- ترجمه - مکتوب مورخ ۱۲ اوت ۲۰۰۲ از طرف بیت العدل اعظم خطاب به یکی از احباء
- ۶۶- ترجمه - مکتوب مورخ ۱۴ اوت ۲۰۰۲ از طرف بیت العدل اعظم خطاب به یکی از آحاد احباء
- ۶۷- ترجمه - پیام ۲۶ دسامبر ۱۹۹۵ معهد اعلى خطاب به مؤتمر مشاورين قاره‌ای
- ۶۸- پیام رضوان ۱۵۳ بدیع
- ۶۹- پیام ۱۷ ژانویه، بند ۱۱
- ۷۰- پیام رضوان ۱۵۷ بدیع
- ۷۱- مکتوب مورخ ۲۶ ژوئن ۲۰۰۲ از طرف بیت العدل اعظم خطاب به یکی از احباء
- ۷۲- منقول در ظهور عدل الهی، ص ۱۶۲
- ۷۳- پیام ۱۷ ژانویه، بند ۱۲
- ۷۴- ترجمه - مکتوب مورخ ۱۰ دسامبر ۱۹۴۲ از طرف حضرت ولی امرالله خطاب به دو تن از احباء، مندرج در
صفحه ۶۷ *Lights of Guidance*
- ۷۵- پیام ۲۴ مه ۲۰۰۱ معهد اعلى خطاب به احبای مجتمع در جلسه اکمال طرحهای جبل کرمل
- ۷۶- منقول در ظهور عدل الهی، ص ۱۶۹
- ۷۷- منتخباتی از مکاتیب حضرت عبدالبهاء، ج ۱، ص ۲۶۱